

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

Viharnik

• Gozdarstvo • Kmetijstvo • Veterina • Čebelarstvo • Zdravstvo • Lesna industrija • Šparovni kotiček

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

TRGOVINA

LES

SPECIALIZIRANA TRGOVINA
ZA OSKRBO GOZDARSTVA

SLOVENJ GRADEC

Cesta na Štibuh 1

telefon in faks: 02/88 21 620

RADLJE OB DRAVI (Dvorec)

Koroška cesta 68

telefon in faks: 02/88 71 423

POMLADANSKA PONUDBA PO UGODNIH CENAH

Prof. dr. Dušan Mlinšek v gosteh pri radeljskih gozdarjih

Besedilo in foto: Andreja Čibron Kodrin

Prof. dr. Dušan Mlinšek je priznan mednarodni strokovnjak za sonaravno gozdarstvo. Z radeljskimi gozdarji, ki so ga v začetku junija povabili na obisk, je začel sodelovati že leta 1952, ko je prevzel urejanje gozdov in dve leti pozneje je bil izdelan prvi gozdnogospodarski načrt na tem območju. Sodelovanje med Gozdnim obratom Radlje in Mlinškom se je med njegovim delovanjem na Biotehniški

Prof. dr. Dušan Mlinšek (tretji z leve) je bil po ogledu vse bolj naravnih gozdnih tvorb zadovoljen. Na fotografiji so še: revirni gozdar Janez Skerlovnik, Maks Sušek, nekdanji direktor Gozdnega obrata Radlje ob Dravi, zdaj predsednik upravnega odbora Pahernikovega sklada, Hubert Dolinšek, bivši generalni direktor Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, in predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije: Jerneja Čoderl, vodja Krajevne enote Radlje, Zdenka Jamnik, svetovalka za gojenje in načrtovanje gozdov v tej enoti, in Gorazd Mlinšek, vodja Odseka za gojenje in varstvo gozdov pri Območni enoti Slovenj Gradec.

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
BO V KRATKEM IZDALA NOVO POUČNO KNJIGO
PROF. DR. DUŠANA MLINŠKA Z NASLOVOM
"PREVZGOJA ČLOVEŠKE DRUŽBE Z GOZDNO PEDAGOGIKO".

Maks Sušek je predstavil strukturo Pahernikovih gozdov in njihove funkcije ter načela sonaravnega gospodarjenja z gozdovi.

Na Samčevem stoji doprsni kip Franja Pahernika (1882–1976), pionirja sonaravnega gozdarjenja v Dravski dolini.

fakulteti v Ljubljani še poglobilo, praksa in teorija sta se medsebojno oplajali. Stiki so se ohranili vse do današnjih dni, negujejo pa jih tako stari prijatelji kot predstavniki mlajših generacij gozdarskih strokovnjakov, ki z zanimanjem prisluhnejo izkušnjam starejših in se od njih učijo.

V radeljski enoti Zavoda za gozdove Slovenije so se odločili, da profesorja popeljejo v Pahernikove gozdove na Ribniškem Pohorju, da vidi, kako se, sicer počasi, a vztrajno spreminja razmerje drevesnih vrst v prid naravnega, torej bukovega sestava. Maks Sušek je kot predsednik upravnega odbora Pahernikovega sklada, ki mu je skoraj 580 ha veliko posestvo po denacionalizaciji poklonila Pahernikova hčerka in dedinja, predstavil razvoj sproščene tehnike gojenja gozdov na naravni osnovi in koncept celostne nege, ki jo upoštevajo tudi na tem območju, sledeč že usmeritvam nekdanjega lastnika.

V Hudem kotu je v preteklosti prof. dr. Dušan Mlinšek že pogosto bil, saj je med letoma 1964 in 1991 vsako leto popeljal absolvente gozdarstva po učni poti, kjer so spoznavali razlike med sonaravnimi ukrepi v gozdovih v nasprotju z nekdanjim golosečnim načinom gospodarjenja na južnem pobočju tega dela Pohorja.

Prof. dr. Dušan Mlinšek si je na panoju ob spomeniku Pahernikovi smreki postavil vprašanje in že nakazal odgovor: »V čem so skrivnosti in moč odlične prvine življenja naravne gozdne tvorbe? Išči in odkrivamo jih po poteh resnične kulturne znanosti, tudi ob pomoči Pahernikovega sklada.« Njegova predvidevanja se uresničujejo, saj sklad od leta 2005 nadaljuje vzorno sonaravno gospodarjenje s Pahernikovimi gozdovi, spodbuja znanstvenoraziskovalno dejavnost in podeljuje štipendije študentom gozdarstva.

Teden gozdov 2010 – Človek v gozdu gost

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd.,
Zavod za gozdove Slovenije,
Območna enota Slovenj Gradec

Foto: Gorazd Mlinšek

Teden gozdov je osrednja popularizacijska prireditev aktivnosti slovenskega gozdarstva. Pred več kot 36 leti so jo prvič organizirali gozdarji takratne Zveze inženirjev in tehnikov gozdarstva, danes pa Zveza gozdarskih društev Slovenije. V novejšem obdobju pa pri organizaciji Tedna gozdov aktivno sodelujejo gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije in Zveze gozdarskih društev Slovenije. Sodelujejo pa tudi druge organizacije in ustanove, ki so povezane z gozdom, gozdarstvom, z varstvom okolja in narave.

Letošnji Teden gozdov se je odvijal od 24. do 30. maja. Tema je bila „Prost vstop v gozdove“, slogan letošnjih prireditev pa je bil „Človek v gozdu gost“.

Vsako leto gozdarji poleg ostalih pripravijo in izvedejo tudi osrednjo prireditev. Letošnja prireditev je bila 26. maja v Josipdolu na Pohorju, kjer so obiskovalci spoznavali gozd skozi dela literarnih in drugih kulturnih umetnikov. Omeniti je še potrebno anketo o odnosu ljudi do gozda, ki so jo izvedli na Centralni enoti ZGS in je bila razposlana med gozdarje, negozdarje in druge, ki imajo radi gozd in se v njem lepo počutijo. Zelo zanimivi so rezultati te ankete.

V koroških gozdovih je bilo ta teden zelo živahno. Živahno je bilo na gozdnih učnih poteh. Gozdnih učnih poti, ki so v upravljanju ZGS ali člani na njih strokovno sodelujejo, je v Območni enoti Slovenj Gradec 10.

Osrednja prireditev koroških gozdarjev je bila v Mislinji. 26. maja 2010 smo

organizirali in izvedli že 13. regijski kviz o spoznavanju gozda.

Letošnji kviz smo gozdarji organizirali ob pomoči učiteljev in učencev Osnovne šole Mislinja. Zelo živahno je bilo na GUP Lopan, kjer so preizkusili svoje znanje sedmošolci koroške regije. Skupina učenk je na uradnem pričetku kviza vsem prijavljenim ekipam zaigrala zanimivo glasbeno igro o Rdeči kاپici. Bili so pravi umetniki. Na uradni otvoritvi je sodeloval tudi župan Občine Mislinja Viktor Robnik.

Na tekmovanju je sodelovalo 11 šol. V vsaki ekipi so bili 3 učenci, ki jih je spremljala učiteljica. Po kulturnem programu in žrebanju ekip iz več kot 140 let starega karpuhovega klobuka so se ekipe podale v gozd. 44 učencem je bila učilna gozd. Reševali so vprašanja v obliki testa na 14 točkah, kjer so jih kontrolirali gozdarji. Vse ekipe so bile zelo prizadevne in so pokazale zelo veliko znanja o našem zelenem bogastvu.

Najbolj uspešni na kvizu so bili učenci OŠ Koroških jeklarjev z Raven na Koroškem (Lea Kotnik, Vanja Gostenčnik, Gašper Bricman), drugo mesto je dosegla ekipa OŠ Franja Goloba (Tina Jeriček, Lucija Mirkac, Žiga Kamnik), tretje so bile učenke Druge OŠ Slovenj Gradec (Špela Bricman, Anja Smolnikar, Klara Veršovnik). Za tretje mesto sta se potegovali ekipi Druge OŠ Slovenj Gradec in Mislinje, ki sta dobili dodatno izločitveno vprašanje o poznavanju drevesnih vrst. Najboljše ekipe so bile nagrajene, pohvala pa velja vsem udeležencem kviza. Za dobro izvedbo izobraževalne aktivnosti se zahvaljujem svojim sodelavkam in sodelavcem gozdarjem, Osnovni šoli Mislinja, predvsem pa ravnateljici šole Jani Kralj in županu Občine Mislinja Viktorju Robniku.

V Radljah ob Dravi so se krajevni gozdarji vključili v projekt Zdravilne rastline na Koroškem. Na gozdni učni poti je bila 30. maja Jerneja Čoderl, vodja KE Radlje, ki je vodila pohod skozi gozd za vse tiste, ki jih zanimajo užitne rastline v gozdu.

Gozdni red pri sečnji in pravilu lesa

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd,
Zavod za gozdove Slovenije,
Območna enota Slovenj Gradec

Pravilno izvedena sečnja je negovalni ukrep pri gospodarjenju z gozdom. Pomembno je, kako je načrtovan posek, torej izbira in označba drevja za posek. S posekom uravnavamo posamezne razvojne faze gozda. Po končanem poseku in pravilu lesa mora biti vsako sečišče urejeno. Po pravilu morajo biti urejene tudi gozdne vlake in druge pravilne poti, da na njih niso možne poškodbe po eroziji.

Sečišče mora biti urejeno po poseku drevja in pravilu gozdnih lesnih sortimentov takoj, najpozneje pa v dveh mesecih po začetku sečnje. To velja za redno sečnjo. Pri sanitarnih sečnjah in pri poseku po ujmah poškodovanega ali po škodljivih organizmih obolelega drevja je možno z drugimi predpisi ali odločbo Zavoda za gozdove Slovenije določiti krajši rok. V kolikor opazimo žarišče lubadark v času od 20. marca do 30. septembra, morajo biti s podlubniki napadena drevesa posekana in s C odločbo določeni zatiralni ukrepi za žarišče izvedeni v 21 dneh od odkritja žarišča ali še v krajšem času. To je odvisno od razvojne faze podlubnikov v napadenih drevesih. Če lastnik opazi žarišče lubadark v času od 1. oktobra do 19. marca, mora izvesti zatiralne ukrepe znotraj tega obdobja. V treh tednih mora lastnik sanirati žarišče, če ga je odkril med 27. februarjem in 18. marcem. Izvedba gozdnega reda je pomembna za ohranjanje biotskega ravnovesja v gozdu.

V kolikor se to poruši, se lahko preveč namnožijo škodljivi organizmi ali nastane druga škoda v gozdu. Izvajanje gozdnega reda je potrebno v vseh gozdovih, še posebno v smrekovih in drugih iglastih gozdovih in v pomlajenih sestojih. Zaradi segrevanja atmosfere in dviga temperature zraka tudi v višjih nadmorskih višinah je nevarnost pojava in prenamnožitve avtohtonih in tudi nam do sedaj neznanih škodljivih organizmov zelo velika. V preteklosti so izvajali gozdni red, da so preprečevali povečanje populacije podlubnikov, ki so lahko ogrožali smrekove gozdove, danes pa moramo dosledno izvajati gozdni red, da preprečimo pojav drugih škodljivcev, ki lahko povzročijo zmanjšanje vitalnosti posameznih dreves. Manj vitalna drevesa pa so odlična vaba za naselitev podlubnikov.

Kako mora biti urejeno sečišče, predvsem pa gozdni red, je podano v Pravilniku o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, pravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov, ukrepi za vzpostavitev gozdnega reda pa so določeni tudi v odločbah, ki vam jih izda vaš revirni gozdar. Izvedbo ureditve sečišča in gozdnega reda nalaga lastnikom in izvajalcem Zakon o gozdovih, pa tudi Pravilnik o varstvu gozdov.

Posekana morajo biti vsa zaradi sečnje in pravila močno poškodovana drevesa. Veje in vrhači iglavcev morajo biti razžagani in zloženi v kupe, v primeru strojne sečnje založeni v strojne poti. Pri pravilu z žičnico in izdelavo sortimentov s procesorsko glavo na dvigalu žičnice morajo biti veje zložene v kupe tudi ob cesti. Iz gozda morajo biti spravljene vsi sortimenti. Obeljeni morajo biti panji smreke, bora in bresta. V neobeljene panje smrek se lahko naselijo podlubniki ali smrekovi rilčkarji, v neobeljenem panju je možen tudi intenziven razvoj gliv. Veje in vrhači morajo biti zloženi v kupe z debelejšim delom proti sredini kupa, da je površina, v katero se lahko naselijo podlubniki, manjša. Kupi z zloženimi debelejšimi konci vej proti obodu kupa omogočajo večjo namnožitev podlubnikov. Tako zložene kupe lahko pod nadzorom revirnega gozdarja uporabimo za lovne kupe. Sečni ostanki ne smejo ovirati rasti mladja, proste morajo biti gozdne poti in ceste. Ti morajo biti odstranjeni tudi z mejnih znamenj in iz strug vodotokov ter kaluž ter drugih delov negozdne površine.

Podani so glavni ukrepi izvedbe gozdnega reda oz. ureditve sečišča. Z doslednim izvajanjem gozdnega reda bo stabilnost vašega gozda še večja!

Zgodilo se je pri Glavarju

So zopet "navreli moštarji"

Kristl Valtl

O sadjarskem društvu Bobovec ne slišimo ali beremo ravno pogosto. Jih pa, če vemo, kdo so, še kar pogosto videvamo, se spomnimo raznih prireditev, ne samo občinskih praznikov in sejmov, ko vidimo njihova jabolka, pokušamo mošt, kupujemo sokove in kis. Takrat vemo, da so tu v ozadju člani tega društva.

Danes jih je na Koroškem že kar nekaj: v Dravogradu, na Prevaljah, v Mislinji. Morda ni povsem prav, da spustimo od sebe glas, ko gremo na ta ali drugi izlet, pazite - vedno na svoje stroške -, ko stopimo pogledat, kako temu delu strežejo drugod. Vpijamo izkušnje drugih, če menimo, da so uporabne, jih prinesemo v naše kraje. In vidi, okusi se, da znamo. Imamo vedno boljši mošt, mnoge gospodinje znajo pripraviti najboljše sokove brez sleherne kemije - skratka hitro se učimo. Vemo, da pokvarjen, skisan mošt ni kis in še bi lahko kaj povedali. Pa še zdaleč ni samo to. Že stremimo, delamo, se dogovarjamo o tem, kaj še narediti, da bomo boljše izrabili te naše sadovnjake, tiste, kot rečemo, "ta prave" in one druge, nič manj koristne in nezahtevne travniške. Drevesa, ki iščejo le malo naše dobrote in skrbi in nam vse bogato poplačajo. Le pobrati, obdelati in prodati je treba njihove nagrade. Skorajda že med nami prezremo naše usposabljanje, spoznavanje obrezovanja in še dokaj zahtevno znanje s področja kletarjenja, od posode do tistega končnega izdelka, res kvalitetnega užitnega mošta, tega vina naše gorate pokrajine, dreves v nižinah in na sončnih rebrih bregov. Takšno, po svoje poučno zadnjo lekcijo učenja in dela pridelovalcev - sadjarjev - smo po tradiciji opravili na velikonočni ponedeljek pri kmetu Glavarju. Pisali smo 5. april 2010. Štirinajstič zapored. Tudi gospodarju, Glavarjevemu Hanziju so podelili zaslužen priznanje za široko gostoljubnost in sodelovanje. Kmetje, pretežno iz naše okolice in sosesčine, so prinesli v kritično oceno 44 vzorcev mošta, na pokušino skremženih obrazov 16 vrst kisa in še 8 *posladič* odličnih sokov. Široka, bogata bera zadnjega leta. Tu se vse ocenjuje in ocene desetih miz se zlijejo v

Tako so bobovci opravili obračun letnega dela

zlato, srebro in bron, ostane pa nekaj tistih, ki še ne uspejo pridelati tistega, kot smo rekli njega dni "ta boljšega za v kot". Pri tem imamo že z leti pridobljene bogate izkušnje. Namreč povprečne ocene kmetov praktično ne odstopajo od ocen strokovnjakov.

Spremljanje vseh ocen in podatkov je že leta dolgo v rokah našega Pohternikovega Lekšija. Kje so že časi *peš* računanja in zamudnega čakanja rezultatov. Ne samo da je Lekši kot človek napredka vse to že prenesel na računalnike in tiskalnike, pridobil je celo zelo mlado ekipo sodelavcev, bolj prav sodelavk. Tudi tu vse bolj feminizirano postajamo poženščeni, pa ni v tem nič narobe, dekleta in žene res znajo, kar je treba; mar niso to tudi obstranski učinki tega dela? Vse znamo opraviti sami. In to dobro opraviti. Najboljši mošt je za leto 2009 prišel iz kleti Tomaža Gmajnerja, tako je torej ostalo

Priznanja sta podelila župana Radelj in Mute

najboljše, rečejo katero in skupaj s tekmujočimi zaključijo lep dan. Letos je bilo oblačno, mrzlo, skoraj neprijetno, pa najbrž zaradi tega manj obiska. Če pomnite, imeli smo tudi že snežne zamete, smo natikali verige. Za slikovni pregled dela iz prejšnjih let pa je kot vedno poskrbel pisec teh vrstic. Da ne prezremo: poleg organizatorjev svoje delo - strežbo -vedno lepo opravijo dekleta, letos tudi en fant. Vsak pač opravi svoj del naloge in tako grede tudi dokaj zahtevni, de se bere bolj moderno *projekti* pod streho.

Najboljši iz letnika 2009 pred objektom

Učinkovita raba lesa in prizadevanja za preprečevanje kurjenja lesa

Učinkovita raba lesa – Dresdenska resolucija

Kot je razvidno iz pisma EPF, katere članica je tudi Lesna tip, d. d., in Dresdenske deklaracije, katere pobudnik so združenja nemške lesno predelovalne industrije, je razmah rabe lesa v energetske namene prizadel vse industrijske predelovalce lesa v EU. Stališča posameznih zvez, združenj in institucij so praktično zelo podobna prizadevanjem lesarjev v Sloveniji in se skladajo s stališči, kot jih zagovarjamo v Lesni TIP že več let.

Zelo pomembno je, da za zaščito lesno predelovalne industrije Slovenije in ekonomsko učinkovito rabo lesa ta stališča uporabimo pri omejevanju kurjenja lesa in se aktivno vključimo v sooblikovanje določb NEP (Nacionalnega Energetskega Programa) v zvezi z določbami, ki se nanašajo na proizvodnjo energije na osnovi energetskega medija – lesa.

S tem v zvezi predlagamo dodatno aktualiziranje problematike s poudarkom na argumentih, ki kažejo na negativne učinke nekontrolirane rabe lesa v energetske namene, ki zelo negativno vplivajo na celotno slovensko in evropsko lesno predelovalno industrijo.

Direktor Lesna TIP Otiški Vrh, d. d.
Danilo Anton Ranc, univ. dipl. inž. les.

Odgovorna raba lesa – Dresdenska resolucija (prevod)

Uporaba obnovljivih virov pomembno prispeva k varstvu podnebja in okolja. Zlasti les bistveno prispeva k zmanjševanju vpliva na slabšanje podnebnih sprememb s shranjevanjem ogljika v trajnih lesnih izdelkih, kot so pohištvo, leseni sestavni deli in les za potrebe gradnje. Les skladišči približno 250 kg ogljika v vsakem kubičnem metru.

V državah **EU-27 deluje preko 300.000 podjetij** na področju lesne industrije in zagotavlja skoraj **3.000.000 delovnih**

mest ter ustvarja letni promet preko **270 milijard EUR**. Samo v Nemčiji več kot 500.000 ljudi zaposluje lesna industrija.

Les nudi zelo širok spekter uporabe, od uporabe lesa na področju modernizacije gradnje, notranje ureditve stanovanj in dekoracije do uporabe lesa za embalaranje in transport. Raznolikost in širina trgov zato nudi velik potencial rasti. Politična podpora z obsežnimi subvencijami za uporabo lesa v energetske namene v množici majhnih kurišč in novo grajenih velikih kurišč povzroča vedno večje pomanjkanje lesa za lesno predelovalno industrijo ter posledično izgubo delovnih mest.

Pomanjkanje lesa lahko povzroči zamenjavo proizvodov iz lesa z drugimi materiali, ki imajo mnogo bolj negativno oceno življenjskega cikla. Številne študije in **izračuni nacionalnih in mednarodnih organizacij napovedujejo primanjkljaj 20 do 40 milijonov m³ lesa v Nemčiji in 430 milijonov m³ za Evropo v letu 2020.**

Razprava na 3. simpoziju Strategije gozdarstva 2020 (Waldstrategie 2020) Zveznega ministrstva za prehrano, kmetijstvo in varstvo potrošnikov v aprilu 2010 je pokazala, da niti okrepljena mobilizacija pri izkoriščanju lesa, znižanje časa obračanja, uvajanje kratkotrajnega plantažnega gojenja nasadov in izbira različnih drevesnih vrst z uvajanjem genetike ne morejo preprečiti napovedanega deficita lesa. Okrepitev čezmorskega uvoza lesa za pokrivanje deficita je vprašljiva iz ekoloških in ekonomskih razlogov.

EPF (Evropska zveza proizvajalcev ivernih plošč), FEIC (Evropska zveza industrije vezanega lesa) VHI (Zveza nemške lesnopredelovalne industrije) so na generalni skupščini 2010 pozvale Evropsko komisijo za vzpostavitev konkurenčnih pogojev pri uporabi lesa v industrijske namene in rabo v energetske namene, da sprejme ukrepe, zlasti pa:

- takoj ukine subvencije za energetske rabo lesa (to vključuje ukinitvev ekoloških taks, znižanje stopnje DDV za rabo lesa v industrijske namene, uvedbo ukrepov tržnih spodbud);
- da se pripravijo predlogi zakonodaje za upravljanje z lesom kot obnovljivim virom z upoštevanjem življenjskega cikla, v Zakonu o virih energije v Nemčiji pa se določi kaskadna možnost uporabe lesa za energetiko;
- da se za prihodnost pripravi koncept zagotavljanja energije, ki upošteva z vidika surovinskih virov za energijo

potrebe nemške lesnopredelovalne industrije,

- posredovati na zvezno vlado akcijski načrt uporabe surovin za obnovljive vire iz avgusta 2009, vsebovane v Strategiji gozdarstva 2020 (Waldstrategie 2020) in na osnovi predlogov, kot jih je oblikoval "nova – Institut" pripraviti reformo za izvajanje pogojev uporabe lesa za energetske in industrijske namene;
- okrepiti raziskovalno in razvojno delo glede kaskadne uporabe lesa (najprej industrijska uporaba lesa, kasneje uporaba v energetske namene);
- pripraviti akcijski načrt uvajanja gozdov za potrebe energetike in plantaž hitro rastočega drevoja, z državno kampanjo pa zagotoviti zemljišča v državni lasti;
- pripraviti pravni okvir tako, da bodo v prihodnosti za energetske potrebe les lahko zagotavljali iz plantažnega pridobivanja lesa na primernih zemljiščih, kot so travniki in pašniki;
- pri načrtovanju novih obratov za pridobivanje energije izdajajo kvalificirana poročila o razpoložljivih potencialih in količinah biomase lokalna lesarska podjetja. V količine za proizvodnjo energije se nameni les III. kategorije (lesena embalaža, kompozitni materiali, pohištvo s premazom, plošče s sestavljenimi materiali, pohištvo s premazom s halogensko organskimi spojinami, npr. plastični furnirji in ostanki lesa iz vezane plošče) in IV. kategorije (onesnažen les, npr. les, impregnan z zaščitnimi sredstvi ali lakirano površino, tudi pragovi ali les iz strešnih konstrukcij), ki morajo biti opremljeni z oznako, da gre za les namenjen za soproizvodnjo elektrike in toplote.

Od Evropske komisije in vseh držav članice EU se zahteva da se pri uporabi lesa kot surovinskega vira ravna bolj odgovorno. Pri načrtovanju evropskih in nacionalnih ciljev pridobivanja energije iz obnovljivega vira – lesne biomase – je treba te cilje prilagoditi dejanskim potencialom.

Sistem gradnje z lesom

Saša Lovrec

Ko omenimo gradnjo z lesom, nas še vedno večina takoj pomisli na brunarice, ki so bile do nedavnega edini način gradnje z lesom. Vendar ideje o gradnji z lesom prinašajo nova raziskovalna spoznanja za njegovo uporabo in s tem tudi nove sisteme gradnje.

Gradnja brunaric je prvi sistem gradnje z masivnim lesom. Brunarice je možno graditi iz okroglega, polkroglega, oglatega žaganega lesa. Na vogalih so bruna spojena z različnimi vezmi (največkrat križnimi spoji). Zunanja stena je nosilna stena in hkrati fasada. V preteklosti je bila izolacija vedno na notranji strani, v novejšem času pa se uporablja tudi izolacija z zunanje strani. Pri gradnji brunaric je velika poraba lesa, ki mora ustrezati vsem tehničnim zahtevam in karakteristikam. Uporablja se les I. kategorije. Gradnja je s tega vidika relativno draga. Kljub temu je še vedno priljubljena, predvsem v hribovitih in goratih predelih držav. Najbolj znani sta skeletna gradnja in gradnja z lesenimi okvirji.

Skeletna gradnja in gradnja z lesenimi okvirji sta med ljudmi bolj poznani kot montažna gradnja oz. montažne hiše. Skeletna gradnja se od drugih načinov gradnje lahkkih konstrukcij razlikuje po tem, da lahko raster za opornike in nosilce prosto izbiramo. Tako omogoča večje razpone in prostornost v hiši. Gradnja z lesenimi okvirji je dobila ime po načinu gradnje, pri katerem se najprej sestavi ozek okvir, katerega potem utrdimo z oplato in ploščatim materialom, tako da postane konstrukcija statično zelo nosilna. Zaradi ozkih prečnih prereзов lesa je mogoča boljša izraba hlodovine, hkrati pa je tudi sušenje lesa enostavnejše in cenejše. Vezni med lesom so enostavne, saj nastanejo s kontaktnimi spoji ali pa z enostavnimi pripomočki za spajanje, kot so žebliji in vijaki. Zaradi pestre možnosti oblikovanja, hitre gradnje ter možnosti lastne udeležbe je skeletna gradnja priljubljena.

V današnjem času les kot gradbeni material doživlja izjemno renesanso. Med takšne inovativne sisteme gradnje z lesom spadajo tako imenovani novi načini gradnje z masivnim lesom, ki je povzročil preporod v gradbeniškem, arhitekturnem in ekonomskem smislu.

Prednost novega načina gradnje je predvsem v uporabi sekundarnih proizvodov lesa – desk. Iz manj kakovostnega lesa nastanejo kakovostni konstrukcijski deli. Elementi so sestavljeni iz posameznih desk, ki so med seboj povezane. Stične ploskve so lahko zvezane **z lepilom, z mozniki ali pa z žebliji**. Elementi so konstruirani glede na statične potrebe. Široki so lahko do 3 m, dolgi do 24 m in debeli do 50 cm (odvisno od vezave). Ti elementi imajo zelo dobre mehanske lastnosti. Njihova nosilnost se v proizvodnem procesu zasnuje z ustreznim številom slojev. Pri nas so znani sistemi pod imeni KLH, MHM, THOMA. Vsak izmed njih uporablja različna vezna sredstva za spajanje. Sistem KLH so križno lepljene lesene plošče – vezno sredstvo je lepilo. Sistem MHM so križno spojene lesene plošče – vezno sredstvo so žebliji.

Sistem THOMA uporablja kot vezno sredstvo moznike – mozničene lesene plošče. Med tako imenovane nove načine gradnje spada tudi sistem BRESTA, kjer konstrukcijski del nastane z vzdolžnim spajanjem desk. Deske so lahko povezane z lepilom, lesenimi mozniki ali žebliji. Konstrukcijski elementi se uporabljajo kot nosilni in nenosilni elementi, lahko jih kombiniramo s tradicionalnimi gradbenimi materiali (beton, jeklo, steklo ...). Zaradi vseh prednosti, ki jih ima tako imenovana nova gradnja z masivnim lesom, njihova uporaba narašča tako pri gradnji večnadstropnih stavb kakor tudi pri gradnji objektov večjih dimenzij (poslovni, industrijski) ter nadzidavah. Vse to je posledica odličnih lastnosti, ki jih izkazuje les kot gradbeni material, poleg tega pa sistem odlikujeta še visoka stopnja prefabrikacije in hitrost gradnje.

Skelet

Brunarica

Klh

Mhm

Okužba s srčno glisto – filarioza

Martina Sušec Valentar, dr. vet. med.,
VP Slovenj Gradec

Nastopil je čas dopustov in marsikdo med nami se bo kmalu podal na morje. Če boste s seboj vzeli svojega ljubljence, je prav, da pred odhodom poskrbite za njegovo varnost.

Filarioza je bolezen, ki lahko prizadene pse, mačke in dihurje, redkeje človeka. *Dirofilaria immitis* je nitasti črv bele barve, pogost na ogroženih področjih, kjer prebivajo komarji. Za svoj razvoj namreč potrebuje vmesnega gostitelja – samico komarja. Med najbolj rizične predele v Sloveniji spada slovensko Primorje. Zelo

pogost je tudi na tujem, npr. na Hrvaškem (Istra, južna Dalmacija), v nekaterih področjih Italije in drugje.

Z mesta pika komarja potuje *Dirofilarija* po krvnem obtoku do srca v obliki ličinke, imenovane *mikrofilarija*. V srcu se iz ličinke razvijejo odrasli zajedavci dolžine 12–18 cm samec in 20–23 cm samica. Samice *dirofilarije* nato izlegajo veliko število *mikrofilarij*, ki potujejo v kri, kjer jih posesa komar. *Mikrofilarije* lahko v krvnem obtoku preživijo do dve leti in čakajo na naslednji člen.

Okuženi psi in mačke imajo povišano telesno temperaturo, se hitro utrudijo, so brezvoljni, drgetajo, težko dihajo, hujšajo

in kašljajo. V izkašljani vsebini lahko opazimo kri, lahko pa tudi bruhajo. Pojavijo se oteklina okončin, povečan in zatečen trebuh, v končni fazi pa tudi živčne motnje. Lahko pa bolezen poteka brez večjih znakov in so živali le rahlo utrujene, predvsem po sprehodih. Na potek bolezni vpliva časovna dolžina okuženosti, število parazitov in posledično prizadetost organov (jetra, pljuča, srce, možgani, živčni sistem). Če je zajedavec veliko, lahko zamašijo vitalne žile, kar lahko pripelje do pogina živali.

Dirofilarijo diagnosticiramo z mikroskopskim dokazovanjem *mikrofilarij* v krvi, odrasle zajedavce pa ugotavljamo z rentgenskim slikanjem srca in pljuč. Na naši postaji opravljamo hitri test za ugotavljanje te bolezni. Seveda pa je vedno bolje preprečevati kot zdraviti, saj tudi do 30 % psov, ki v sebi nosijo odrasle *dirofilarije*, nima *mikrofilarij* v krvi.

Pfizerjev preparat stronghold je zagotovilo za miren dopust.

Stronghold je raztopina kožnih kapljic, ki jo nanašamo na predel zatilja oziroma med lopatici na suho dlako pri vseh živalih, starejših od 6 tednov. Že po dveh urah po nanosu lahko pride ljubljencek v stik z vodo. Brez omejitev se ga lahko uporablja tudi pri pasmah, ki so občutljive na ivermektin (kolijih). Poleg dirofilarije se uporablja še za zdravljenje in preprečevanje infestacije z bolhami, za zatiranje uši, preprečevanje in zdravljenje ušesnih garij ter notranjih zajedavcev pri psih in mačkah.

Zdravo hujšanje

Danica Repas, dipl. med. ses., specialistka klinične dietetike, Zdravstveni dom Slovenj Gradec, Programi svetovanje za zdravje

V zdravstvenem domu Slovenj Gradec smo konec januarja začeli z izvajanjem delavnice Zdravo hujšanje, ki smo jo zaključili konec maja s pohodom na Uršljo goro in zaključkom na Zgornjem Razborju pri družini Juvan (mož in žena tudi uspešna udeleženca). Cilj delavnice je izguba 5-10 % telesne teže in izboljšati telesno zmogljivost, kar smo tudi dosegli, nekateri so svoj cilj celo presegli.

Testiranje telesne zmogljivosti smo opravili jeseni 2009, drugi test v pa začetku meseca aprila, tako da smo pri nekaterih že lahko spremljali napredek pri telesni zmogljivosti. Še eno testiranje bomo izvedli v mesecu septembru in bomo lahko spremljali napredek pri večini udeležencev. Uspešno smo izvedli dve delavnici, zaključilo ju je 30 udeležencev, od tega 6 moških. Skupno so izgubili 274 kg, povprečno 9 kg vsak. Delavnice izvajamo po programu CINDI, ki zajema predvsem učenje osnov zdrave in uravnotežene prehrane, vključuje telesno dejavnost - nordijsko hojo -, predvsem pa pomoč in podporo pri spremembi življenjskega sloga. Z zaključkom delavnice spremenjen življenjski slog ni zaključen, to je tek na dolge proge, po etapah, z doseganjem manjših dosegljivih ciljev. Da bi naši udeleženci lažje vzdrževali spremenjene navade glede prehranjevanja in telesne dejavnosti, se bomo srečevali v zdravstvenem domu enkrat mesečno, kjer bomo kontrolirali telesno težo, se pogovorili o morebitnih težavah in ovirah pri vzdrževanju spremenjenih navad in se nato podali na pohod s palicami za nordijsko hojo.

Vzpodbudno je, da se v naše programe vključujejo tudi mlajši ljudje, da čim prej naredijo korak naprej za svoje zdravje in tako preprečijo posledice, ki jih prinaša debelost (visok krvni tlak, povišane maščobe v krvi, sladkorna bolezen, srčno žilne bolezni, rakava obolenja in še bi lahko naštevali).

V naše delavnice se lahko ljudje vključijo po priporočilu osebnega zdravnika po predhodnem preventivnem pregledu ali pokličejo v Zdravstveni dom Slovenj Gradec na tel 041 714 088. Z uvodnimi kratkimi delavnicami (Življenjski slog, Dejavniki tveganja, Testiranje telesne zmogljivosti) bomo začeli v drugi polovici septembra 2010. V jeseni bomo začeli

tudi z delavnico Opuščanje kajenja. Vabljeni!

Komentar udeleženke delavnice Vide Hajtnik Krivec:

Zadnjih nekaj let me najedajo različne zdravstvene težave, ki se odražajo žal tudi na delovnem mestu. Pri daljšem in sistematičnem zdravljenju sem se trudila in upoštevala napotke osebnega zdravnika in specialistov, vendar se utrujenosti in slabega počutja nisem in nisem mogla znebiti, zaradi česa me je osebni zdravnik napotil v delavnico Zdrava prehrana in zdravo hujšanje, za kar sem mu sedaj, ko so rezultati že vidni, zelo hvaležna.

V delavnico sva se vključila oba z možem, jo redno obiskovala in upoštevala napotke za zdravo življenje in pravilno prehrano, ki nam jih posredovala za to usposobljena medicinska sestra Danica Repas (v nadaljevanju voditeljica projekta). Iz tedna v teden, kolikor je nama je uspelo (zelo različno – ni enostavno) sva izpolnjevala zadane aktivnosti (pravilna prehrana in računanje zaužitih kalorij ter gibanje – vodenje dnevnika). Voditeljica projekta nas je vedno sprejemala z dobro voljo, z zanimanjem poslušala »iskrene zgodbe« vsakega posameznika ter nas ves čas vzpodbujala, vsakega na svoj način. Izjemno – skupina vleče ... Postali smo povezana skupina različno mislečih, a z istim ciljem. Vsakega srečanja smo se veselili kot otroci in se tudi med seboj spodbujali in se veliko smejali. Tudi smeh je pozitivna terapija. Osvojili smo tehniko nordijske hoje in se navdušili za redno gibanje v naravi, ki dela čudeže, le vztrajati je treba dovolj dolgo, da ti navada zleze pod kožo.

Pridobili smo nova znanja v zvezi z zdravo prehrano – sistem piramide (pester izbor sadja, zelenjave, mesa in mlečnih izdelkov z manj maščobami, z minimalno uporabo sladkorja itd.), tehnike pravilnega dihanja in sproščanja ter priporočila za pozitivno mišljenje kot način življenja. Mislili si boste, saj ni nič novega, saj mi to že vemo. Pa še res je, žal pa v praksi vse to premalo upoštevamo ali prelagamo na jutri, torej nikoli dosledno ne izvajamo. Potreben je samo prvi korak odločitve – sprememba v glavi in vztrajanje, uspeh zagotovo bo. To se je dokazalo in potrdilo tudi v vseh vzporednih skupinah, ki so v našem zdravstvenem domu potekale istočasno. Naj povem še izkušnjo opazovanja – isti ljudje smo postali bolj veseli, sproščeni, imamo več kondicije in energije, dobili smo večjo voljo do življenja, vsi imamo višje cilje ... Kaj bi radi še več? Cilj je dosežen. Uvideli smo in s spremenjenim načinom življenja živimo višjo kvaliteto življenja in zdravja. Še

enkrat zahvala organizatorjem ZD, drugim bralcem pa v razmišljanje za doseg ciljev lastnega življenja.

Na zaključku delavnice na Zgornjem Razborju sta nam gostitelja Marijana in

Marijan pripravila pečeno jagnjetino, domač kruh in veliko zelenjave. Druženje je bilo prijetno, pripravili so tudi program s harmoniko in petjem. Ivan je napisal tole pesmico, jo uglasbil in zaigral na harmoniko.

Zaključek, Zg. Razbor, 30. 5. 2010

Za zdravje

***Jaz imam pa en problem,
skoraj nič več jest ne smem,
vreči v stran vsaj kil 10,
da bom v redu spet!***

***Šel sem v šolo hujšanja,
sprejela me je Danica,
delavnico obvlada res -
je dipl. med. ses.***

***Dobili smo pa tak program,
hujšali smo vsak dan,
ob torkih pa še tehtanje,
pregled, kako nam gre.***

***V začetku je bilo težko,
večkrat je bilo hudo,
lakota je huda stvar,
obupat pa nikdar!***

***Kile šle so stežka dol,
shujšal jaz ne bom nikol,
počasi pa sem težo le,
preusmeril v zmanjšanje.***

***Večkrat pa sem krizo imel,
včasih v prekršek šel,
drugi dan pa strogi post,
ko sem glodal kost.***

***Skupina ima pa svojo moč,
nihče od nas odšel ni proč,
cilj smo svoj dosegli vsi,
to nas veseli!***

***Akcija se ne konča,
še naprej bo trajala,
ostali mi vsi bomo fit,
lepo res zdrav je bit!***

Ivan Lipovšek

31. maj - svetovni dan brez tobaka

"Ženske in tobak - vpliv kajenja in trženja tobačnih izdelkov na ženske"

Svetovna zdravstvena organizacija s temo letošnjega svetovnega dneva brez tobaka opozarja na vpliv marketinških prijemov tobačne industrije, predvsem tistih, ki so namenjeni dekletom in ženskam, in na potrebo po obsežni prepovedi vseh vrst oglaševanja in promocije tobačnih izdelkov ter sponzorstev.

Podatki zadnje raziskave med dijaki na Koroškem (ESPAD 2007) kažejo, da je med 15 in 16-letniki manj rednih kadilcev kot prejšnja leta. Zaskrbljujoč pa je podatek, da se pri fantih delež rednih kadilcev sicer znižuje, se pa povečuje delež kadilk med dekleti. Analiza je pokazala, da je med rednimi kadilci več deklet kot fantov.

Države članice Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) so svetovni dan brez tobaka leta 1987 imenovala z namenom, da bi pritegnile globalno pozornost na tobačno epidemijo in preprečljive smrti in bolezni, ki jih povzročata uporaba tobaka.

Namen vsakoletne obeležitve je informiranje javnosti o nevarnostih uporabe tobaka, poslovnih praksah tobačne industrije, o tem, kaj dela SZO v boju proti tobačni epidemiji in kaj lahko storijo ljudje po svetu, da zahtevajo svojo

pravico do zdravlja in zdravega življenja ter tako zaščitijo prihodnje generacije.

Dogajanje na Koroškem

Na osnovnih in srednjih šolah na Koroškem so, tudi s pomočjo lokalnih izvajalk zdravstvene vzgoje, svetovni dan brez tobaka obeležili na različne načine. Med drugim so na Prvi osnovni šoli Slovenj Gradec izvedli predavanje na temo škodljivosti kajenja v petem razredu, predstavljen je bil tudi poskus z brizgalko. Zavod za zdravstveno varstvo Ravne je svetovni dan brez tobaka obeležil s **tradicionalnim pohodom na Uršljo goro** »Koroška v gibanju brez tobaka«, ki ga je organiziral v sodelovanju s številnimi društvi na Koroškem in je letos potekal dan pred svetovnim dnevom brez tobaka – 30. maja 2010.

Podatki o kajenju za Koroško

Škodljivi učinki kajenja na zdravje ljudi so že dolgo znani, privlačnost pričakovanj od kajenja pa predvsem pri mladih običajno preseže potencialno škodo. Kljub vsemu je potrebno poudariti, da veliko Slovencev ne kadi. **Delež kadilcev se zmanjšuje, v koroški regiji** smo leta 2001 zabeležili 22 odstotkov **odraslih** kadilcev, leta 2003 pa je ta delež padel na 19 odstotkov. Najnovejši podatki raziskave Z zdravjem povezan vedenjski slog 2008, v kateri je na Koroškem na vprašanja o kajenju tobaka odgovarjalo **321 oseb**, starih 25 let in več, so pokazali, da:

- je med vprašanimi **15,6 % kadilcev** (med njimi je enak odstotek moških kot žensk);
- 54,8 % vprašanih ni nikoli kadilo; je 29,6 % vprašanih bivših kadilcev;
- bi več kot polovica kadilcev (57,8 %) želela opustiti kajenje;
- da naj opustijo kajenje, je kadilcem v zadnjem letu največkrat svetoval eden izmed družinskih članov oziroma prijateljev, sledijo zdravnik, zobozdravnik in medicinska sestra.

Pri mladih je sicer razširjenost kajenja večja, a se je na Koroškem tudi ta delež znižal.

Med dijaki in dijakinjami v starosti od 15 do 16 let je manj rednih kadilcev (42 % v letu 2003 in 32 % v letu 2007). Glede primerjav med spoloma se ugotavlja, da se pri fantih delež rednih kadilcev znižuje, pri dekletih pa viša.

Opuščanje kajenja

Raziskave kažejo, da večina kadilcev in kadilk želi prenehati s kajenjem. Opuščanje kajenja je predvsem odločitev posameznika, ki pa je dostikrat zelo težka in pomeni šele začetek bolj dolgotrajnega procesa prilagajanja na drugačen življenjski slog, kar pa dostikrat ni lahko. Pri zmanjševanju obsega oziroma pri opuščenju kajenja lahko kadilci, če želijo, dobijo tudi pomoč. Poleg sorodnikov in prijateljev se lahko obrnejo na različne (strokovne) organizacije, društva, brezplačni svetovalni telefon (080-27-77) ter razne spletne strani in forume, ki nudijo nasvete pri opuščenju kajenja. Prav tako lahko pomoč poiščejo v individualnem svetovanju v zdravstvenem domu oziroma pri lekarniškem farmacevtu. V vseh zdravstvenih domovih na Koroškem potekajo tudi brezplačne delavnice »Da, opuščam kajenje«, s pomočjo katerih lahko kadilci premagajo svojo zasvojenost z nikotinom, delijo svoje izkušnje in si dajejo oporo.

Zavod za zdravstveno varstvo Ravne
Oddelek za promocijo zdravlja
in zdravstveno vzgojo

Zgodilo se je pred petimi leti

Adolf Lenart, Stari trg pri Slovenj Gradcu

Adolf Lenart »Če je uspelo meni, zakaj ne bi tudi vam?«

Zelo pogosto se mi spomini vračajo pet let nazaj, na ta veseli dogodek, opustitev kajenja, ki se je zgodil prav v zdravilišču Topolšica.

V začetku sem bil zmerni kadilec, ki je pokadil par cigaret v družbi prijateljev. Sčasoma sem si cigarete začel kupovati tudi sam in število pokajenih škatel se je nevarno približevalo trem dnevno. Lahko bi se opisal kot strasten kadilec, ki sem se vsake toliko časa odločil, da moram s kajenjem končati. Brez cigaret sem zdržal dva ali največ tri mesece, potem pa spet strastno kadil dalje. To je trajalo kar deset let. Pomagali mi niso niti nasveti žene in družine niti razna predavanja in članki na to temo. Želja po cigareti je bila močnejša od strahu pred posledicami kajenja. Potem pa sem se nekega dne kar odločil: Dosti imam kajenja, za zmeraj! Za en teden sem si rezerviral oddih v zdravilišču Topolšica, da se umaknem prijateljem, s katerimi smo skupaj uživali v kajenju in, zdaj vem, tudi zelo trpeli.

Na dan odhoda sem čakal kot otrok, ki gre prvič na morje. Kot bi me tam čakala odrešitev in posledično lepše življenje. Nisem bil tako močan, da bi ostanek cigaret kar preprosto vrgel v smeti. Že v dopoldnevu prvega dne v zdravilišču sem pokadil vse cigarete. In te so bile zadnje. Odločil sem se, da je konec s kajenjem, enkrat za vselej.

Ko se mi je zahotelo cigarete, se mi je pogled ustavil na čudoviti naravi, v kateri se nahaja zdravilišče Topolšica. Uživaš v zunanjem bazenu, curki vode ti masirajo hrbet, le kdo bi še tu mislil na cigareto, poželjenje po njej vse te lepote preglasijo. Ponudbo zdravilišča, od savn, notranjih in zunanjih bazenov, whirlpoolov, različnih kopeli, terapij in še bi lahko našteval, še kako dobro dopolnjujejo zaposleni s svojo prijaznostjo in ustrežljivostjo v vsakem trenutku. Izleti v naravo ti napolnijo dušo in okrepijo srce. Vsak letni čas v zdravilišču Topolšica je poseben in po svoje čaroben. Sedaj je minilo pet let od takrat, ko sem pokadil zadnjo cigareto. Že pred tem dogodkom sva z ženo hodila na oddihe v zdravilišče Topolšica. Tudi po opustitvi kajenja vsako leto prihajava na oddih in na enodnevna kopanja z družinami najinih otrok. Vedno ko pridem, si ponovno napolnim svoje baterije in ohrabrim svojo trdo voljo, da ne bom nikoli več kadil. Vem, da je veliko ljudi, ki bi želeli opustiti kajenje in da to poskušajo na različne načine, uspešno ali pa tudi ne. Meni je uspelo opustiti kajenje v zdravilišču Topolšica in moje življenje in življenje moje družine je sedaj veliko lepše. Šele sedaj se zavedam, kaj sem delal sebi in svojim najdražjim. Tudi drugim priporočam, da poizkusijo na tak način.

Junija je čebelarjeva žetev

Janez Bauer

Zaveli so topli vetrovi in skrajni čas je že bil, da se je ogrelo. Tako naših čebelic preko noči ne zebe več, kot je bilo to še v maju. Pridno hitijo od zore do mraka in v panj nosijo medicino, ki jo nato preko noči osušijo in predelajo v med.

Junij je za čebelarja najlepši mesec. Pa tudi eden najbolj delavnih. Letošnji maj je bil mrzel in deževen. Čebelje paše je bilo bolj malo, panji pa polni čebel. Brez dela so vsele po bradah panjev in čakale na tople

smrekove gozdove. Tam na mladih smrekovih poganjkih nabirajo mano, ki jo izločajo ušice iz drevesnega soka. Mano nato predelajo v gozdni ali čisti smrekov med, ki pri nas dosega svetovno kvaliteto in je po njem vsako leto večje povpraševanje. Že res, da se običajno prej ali kasneje strdi, pa saj mu rečemo strd. Kljub temu se ga bo v naših panjih do konca meseca nabralo za eno dobro točenje. Junija torej čebelar žanje, kar je prej skozi celo leto prideloval. Ob koncu meseca, ob kresi, ko se dan obesi, ali pa po zadnjem točenju pa se že prične novo čebelarstvo leto. 22. maja je bilo v Velenju srečanje čebelarjev Slovenije. Na tem srečanju so sprejeli tudi peticijo z naslovom Ohranimo čebele. S to peticijo želimo čebele razglasiti za ogroženo živalsko vrsto v

sončne dni. Ob tem brezdelju pa se je pojavil močan nagon po rojenju. Letos je bilo rojev kot že dolgo ne. Kot bi želela narava nadomestiti izgube čebeljih družin v preteklih letih. Letošnjo zimo pa je ponekod pomrlo tudi do pol vseh čebeljih družin. Zavedati se moramo, da Slovenija predstavlja gensko banko za našo čebelo kranjsko sivko. Zaradi tega število čebeljih družin ne sme pasti pod minimum, potreben za normalen razvoj in reprodukcijo. Ob zadnjih izgubah pa smo že zelo blizu tisti spodnji meji. Zato pa smo si lahko letos napolnili vse prazne panje in tudi obnovili satje. Nov sat je za čebele kot sveže postlana postelja. Poskrbeti moramo, da se bodo naše čebelice v panju prijetno počutile in se bodo z veseljem vračale domov, otovorjene z medicino in s cvetnim prahom.

Junij je tisti mesec, ko v naših krajih zamedo smreka, ki predstavlja glavno pašo za naše čebele. Ob cvetenju bezga enkrat se prve čebelice odpravijo na pašo v

Sloveniji in EU. V preteklih treh letih smo izgubili okrog 100.000 čebeljih družin. Tako velik propad čebel pomeni uničevanje naravnega okolja. Zato vabimo vse Slovenke in Slovence, da podpišejo peticijo in nam čebelarjem pomagajo pri zavarovanju naše čebele. Peticijo lahko podpišete pri svojem čebelarju in na sedežih čebelarških društev.

Pitna voda v Slovenj Gradcu – spomini na "štepibe"

Dr. Ivan Lah

Inženir Hubert Dolinšek in profesor Jože Potočnik sta v Viharniku objavila zanimiva zapisa o pitni vodi; prvi s širšega vidika in drugi v zvezi s preteklostjo Slovenj Gradca. Morda ne bo odveč, če skušamo osvežiti še kakšen spomin na stare čase v zvezi s pitno vodo, saj dandanes že sami komaj verjamemo, da so bila naša doživetja resnična.

Mestni štepihi, kot jih lepo opisuje profesor Potočnik, so bili zanimivi poleti in pozimi.

Poleti smo šolarji prihajali žejni z oddaljenih hribovskih domačij, bodisi v kino ali na kakšna druga šolska središča. V slaščičarni Šrimf so za mali denar sicer prodajali malinovec, a samo šolarjem do desetega leta starosti. Kdor je bil starejši ali pa je bil samo videti tak, je moral stopiti iz vrste in se odžejati po svoje. Slaščičarna je imela poleti odprto okno, skozi katero so prodajali malinovec in drugo. Odklonjenim žejnim šolarjem je ostala na voljo le "pumpa" na štepihu, ki je bila dostopna vsem. Nihče se zaradi tega ni razburjal, razen kadar je bil iz vrste izločen tudi kakšen korenjak, ki še ni dopolnil deset let, a je bil videti starejši. Njegova upravičena pritožba ni zalegla. Deček je po presoji slaščičarja pač že prerasel pravico do malinovca. V tistih časih pomanjkanja je bilo slaščičarni najbrž naročeno tako, kajti malinovca ni bilo dovolj za vse.

Pozimi so se štepihi pokazali v drugačni luči. Skušajmo si v mislih dočarati jutranjo zimsko idilo brljavo osvetljenega Glavnega trga, pokritega z novim snegom.

Nobenega avta, ne brnenja motorja, ne svetlečih reklam, ne rogovilastih umetnin. Izložbena okna trgovin zastrta z roletami. Tiha bela poljana, snega do kolen. Tovarniške sirene so za budnico ob petih že opravile svoje tuljenje. Redke človeške postave molče hite vse v isto smer: mimo hotela Korotan dol proti Tovarni kos, Tovarni meril in Tovarni usnja. V rokah se včasih zasvetlika kanglica z malico, saj tovarniških jedilnic s toplimi malicami takrat še ni bilo; vsak je bil pri svojem. Čaka se tuljenje siren za začetek "ših" ob šestih. Človekove stopinje v snegu so skoraj neslišne. Le tam od hotela Korotan je slišati piskajoče kašljanje in tiho

robantenje bivšega Golovega hlapca Gregana. S čim neki se ubada v tej gluhi jutranji uri? Saj res, po stari navadi se pripravlja za kidanje snega. Tudi pri štepihu pred Druškovičevo hišo je slišati rahlo praskanje. Neka toplo oblečena postava si z lopato in metlo utira zasneženo pot do ročice pumpe. Šele iz odgovora na pozdrav 'dobro jutro' ugotoviš, ali je moški ali ženska. Ko se po osemurnem šihu delavci vračajo po Glavnem trgu v obratno smer navzgor proti Korotanu, je sneg okrog štepihov v širokem krogu že ves razmočen in premezzan.

Naslednje dni ob trdem januarskem mrazu je podoba drugačna. Mehka tišina prejšnjega novega snega se je umaknila škripanju obutve, ki trdo odmeva po trgu. Od mraza prenapete telefonske in električne žice same zase brnijo v različnih tonih. Golov Grega se je umaknil, saj nima kaj kidati, a tam pri štepihu rezko poje sekira. Nekdo seka stopnice v led, ga razbija z odtočne posode, strga po zaledenem železju in naposled ročica pumpe neusmiljeno zaškriplje v zimsko jutro. Slišati je tudi nerazumljive besede, kajti zamrznjena pumpa ne srkne na prvi poteg. Pred štepihom se nabere celo že čakajoča vrsta strank in z vsakim praznim zamahom ročice raste nervoza, dokler pumpa ne bruhne prvega zaloga, ki se po tleh brž spremeni v novo plast ledu ... Da, pitno vodo si je bilo treba nekoč dnevno priboriti. Imeti tekočo vodo na pipi v kuhinji ob štedilniku, toplo vodo na pipi v kopalnici - to je bilo nekoč dano le kraljem. Druga polovica 20. stoletja (čas, ki ga šteje kdo za gnilega?), je v naših krajih širokim množicam ljudi približala razkošje tekoče pitne in tople vode. V tistih časih je imela ob poletnih sušah tegobe s pitno vodo najbrž tudi kasarna. Čeprav je imela v bregu pod gozdom jašek za lasten vodovod, so vojaki iz kasarne vodili napajati konje k vogalu takratne šole (Rotenturn). Pred

severozahodnim vogalom šolske zgradbe (Šolska ulica 5) so bila postavljena nekakšna korita. Vanje je bila najbrž speljana voda iz vira na šolskem dvorišču. Vojaki so po skupinah vodili neosedlane konje h koritu, jih pojili, z vodo malce svežili po dlaki, se po obrazu še sami umili ... Šolarji smo opazovali te zagorele, večinoma temnolase, kratko postrizene fante s čudno govorico. Imeli smo občutek, da se bodo zdaj zdaj stekli. A večina je po obredu napajanja skočila na neosedlane konjske hrbte in vihravo odjezdila nazaj proti kasarni; nekateri so ob konjih pešali. S Šolske ulice je tedaj vodila pot naravnost prek lesenega mostu čez Suhodolnico in naprej po cesti tik ob visoki kasarniški ograji do glavnih vrat. Ob napajališču je za njimi ostala vidna sled v obliki razmočenih konjskih fig in scalnice, od koder je brozga počasi polzela dol proti strugi Suhodolnice. Takšno napajanje ni moglo trajati dolgo - morda le občasno ob sušnih poletnih mesecih - kajti že leta 1949 je bilo vojaštvo iz te kasarne umaknjeno. Ostal pa je vodovodni jašek pod gozdom nad kasarno. Pokrov je bil prej zaklenjen s ključavnico-obešanko. Po odhodu vojaštva je ključavnica izginila. Šolarji smo to opazili, dvigovali železni pokrov in drznejši so tudi plezali po znotraj vgrajenih oprijemih navzdol v globino, temino in hlad. Kdo si upa globlje? Prav globoko nobeden! K sreči se ni nič zgodilo, le glasno zapiranje padajoče kovinske lopute je odmevalo daleč tja čez globeli. Kmalu se je na pokrovu jaška znašla nova ključavnica. Pitna voda iz tega kasarniškega štepiha teče nemara še danes?

Odnosi med lovci in lastniki zemljišč

Vinko Lenart

Lovci si ne zatiskamo oči pred posledicami škode po divjadi. Fotografija, ki je pred nami, ne pokaže pravega stanja ... Kaj neki bi to lahko bilo?

Pa vendar kmetje to kar dobro poznajo, še bolj pa lovci, ki se dobro zavedamo, kaj nas čaka. Star pregovor pravi, da je narava pravična, a vendar v vseh primerih temu ne moremo pritrditi, saj je pogled na posejano njivo ali travnik pred košnjo prav grozljiv. Vemo, da zemlja vsebuje tudi škodljivce, ki jih zaznajo le prašiči, ki so edini primerni za odkrivanje in uničevanje le-teh. V tem procesu deluje mati narava, ki ustvarja prehranjevalno verigo. Lovci in lastniki zemljišč se tega dobro zavedamo, zato vedno iščemo rešitev v obojestransko zadovoljstvo. V tem premeru za lovce lov ni samo užitek v naravi, temveč tudi trdo delo, kot je razvidno na sliki. Lovci znamo zavihati rokave, ko zamenjamo puško za motiko in grablje, kar dokazujejo številne delovne akcije v preteklih letih. Veliko nesoglasij pa nastane zaradi nepravilnega pristopa k problemu. Moram omeniti, da je nam nudeno strokovno izobraževanje, ki ga izvajajo Zavod za gozdove Slovenije, Koroška lovska zveza, revija Lovci in Kmetijsko gozdarska zbornica. Kot lovec naprošam kmete, da nas obvestite o namenu košnje zaradi srninih mladičev. V slučaju porea živali vas prosim, da nam to sporočite.

Teden koroških rastlin

Martina Cigler

V tednu med 24. in 30. majem je na Koroškem potekal teden koroških rastlin. V ta projekt so se vključili tudi otroci 1. in 2. razreda podružnične šole Črneče. Danes živimo v času, ko smo veliko več v zaprtih prostorih kot zunaj v naravi. Tudi v otrokovem vsakdanjiku je postala igra računalnika nepogrešljiva dejavnost, veliko manj pa se otroci igrajo s prijatelji nekje v naravi. Začelo se je takole: Vsi otroci poznajo čaj in vedo, da ga mamice kupijo v trgovini, kar je preprosto. Toda kaj je v tistih majhnih vrečkah, ki nam ponujajo mamljiv vonj in okus. Vsi nestrpni so jo otroci z

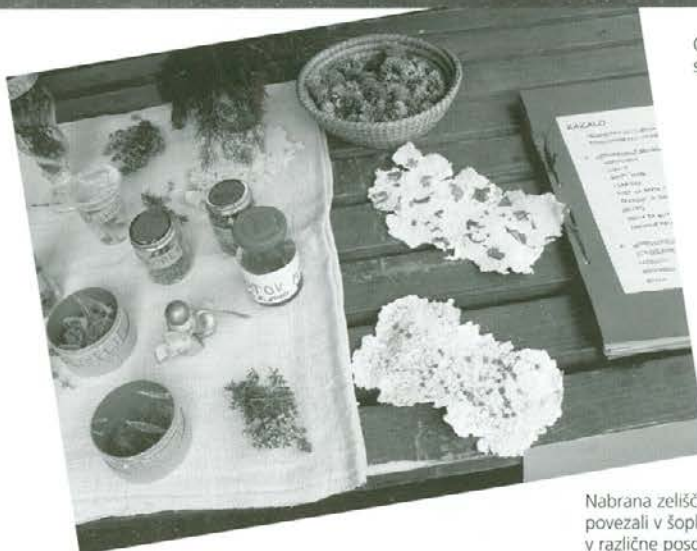
učiteljicami mahnil na bližnji travnik ter se marsikaj naučili o zdravnih zeliščih. Zelišča so nabrali, jih povezali v šopke in razdelili prijateljem, otroci pa so si uredili tudi herbarij. V šoli so si pripravljali tudi čajanke in govorili o pomenu zdravnih zelišč. Še posebej ponosni so na knjigo, ki so jo oblikovali in napisali sami. Njen naslov je Zeliščova mega knjiga, vanjo pa so strnili njihova doživetja, dejavnosti in občutke.

V zaključku projekta so se predstavili tudi na zaključni prireditvi, ki je bila v nedeljo, 30. maja, v Radljah ob Dravi.

Projekt jim je prinesel veliko novega znanja, predvsem so spoznali to, da nam narava ponuja obilo možnosti za rekreacijo, domačo lekarno, hrano, kozmetiko in nego telesa, prijetne občutke in predvsem osebno srečo. Zato otrokom in tudi nam ni vseeno, kako ravnamo z naravo.

Otroci so spoznavali zelišča

Nabrana zelišča so otroci povezali v šopke ali shranili v različne posode

21. Dobrote slovenskih kmetij na Ptujju

Danica Onuk, inž. kmet.

Državna razstava Dobrote slovenskih kmetij je od svojega začetka leta 1990 do danes prerasla v odmevno prireditve, ki vsako leto nagrajuje prizadevno delo žena, deklet in gospodarjev naših kmetij. Poslanstvo razstave je v ohranitvi značilnih kmečkih izdelkov, dvigu njihove kvalitete ter promociji le-teh tako doma kakor v tujini, saj se razstava s svojo podobo vključuje tudi v turistično ponudbo Slovenije.

Poleg tega se vse bolj zavedamo, kako pomembna je za zdravje kakovostna hrana. Vračamo se nazaj k naravi, k

ekološki pridelavi, k tradicionalnim postopkom predelave ter značilnim okusom in neizmerni pestrosti izdelkov iz posameznih pokrajin. Prav to pa lahko vidimo na razstavi Dobrote slovenskih kmetij na Ptujju.

Letošnja, že 21. razstava, je potekala od petka, 21., do ponedeljka, 24. maja 2010. Postavljena je bila kot vedno doslej v Minoritskem samostanu v samem mestnem jedru Ptujja. Razstavljeni so bili samo kvalitetno ocenjeni izdelki, ki so jim komisije pri ocenjevanju dodelile zlata, srebrna in bronasta priznanja.

V osrednjem razstavnem prostoru so bili razstavljeni krušni izdelki, v stranskih prostorih pa vsi ostali izdelki po skupinah: mlečni in mesni, vino, žganje, olje, kis, suho sadje, sokovi, sadjevec, marmelade, kompoti in konzervirana zelenjava. Na razstavnem prostoru, kjer se predstavijo regije, je bila letos na vrsti pomurska

regija, v posebnem prostoru pa so se regije predstavile tudi z ekološkimi izdelki.

Kmetje iz cele Slovenije so prijaviili v ocenjevanje 1178 izdelkov, največ, to je 421, je bilo izdelkov iz žit, sledijo jim mesni izdelki (137), žganje (125), vina (99), mlečni izdelki (86), sokovi (65), marmelade (56), olje in konzervirana zelenjava (55), kis (32), suho sadje (28), sadjevec (14) in kompoti (5). Za te izdelke so prejeli 952 priznanj, in sicer 374 zlatih, 298 srebrnih in 280 bronastih. Za izdelke, ki so v treh zaporednih letih prejeli zlato priznanje, se podelijo znaki kakovosti in te je letos prejelo 49 izdelkov.

5 Koroške so letos kmetje dali v oceno 130 izdelkov (58 izdelkov iz žit, 25 mesnih izdelkov, 2 mlečna izdelka, 14 vrst žganja, 9 vrst sadjevca, 5 vrst sokov, 3 vrste kisa in 14 marmelad). Od teh jih je priznanja prejelo 107 (31 zlatih, 37 srebrnih in 39 bronastih).

Letošnji dobitniki priznanj:

Zlata priznanja:

1. Anita PISAR	Zalca brez 9	Ravne	rženi kruh
2. Antonija PODHOVNIK	Bešak 6	Prevalje	rženi kruh
3. Kmetija KLANČNIK	Podgorje 46	Podgorje	rženi kruh
4. Kmetija KLANČNIK	Podgorje 46	Podgorje	kmečki rženi kruh
5. Kmetija KLANČNIK	Podgorje 46	Podgorje	kmečki beli kruh
6. Matej ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	beli kruh
7. Danica KREVIH	Podgorje 87	Podgorje	mešani kruh
8. Marija MLINŠEK	Gmajna 64	Slov. Gradec	mešani kruh
9. Marija LADINIK	Huzi kot 20	Robnica	sadni pohor. kruh
10. Marijeta ROČNIK	Bešak 9	Prevalje	orehova potica
11. Kmetija GRADIŠNIK	Jamnica 6	Prevalje	kokosovi roglički
12. Kmetija GRADIŠNIK	Jamnica 6	Prevalje	pirani keksi
13. Damjan SMOLAK	Šentanel 24	Prevalje	keksi na stroj
14. Marija KOROŠEC	Podgorje 48	Podgorje	keksi na stroj
15. Jure LUŽNIK	Tribonje 23	Tribonje	janeževi upognjenci
16. Danica KREVIH	Podgorje 87	Podgorje	prekajani mladi sir
17. Aljoša IVARTNIK	Podgorja 33	Kotlje	konjska salama
18. Kmetija RAVNJAK	Sele 37	Slov. Gradec	salama
19. Kmetija RAVNJAK	Sele 37	Slov. Gradec	borovničev džem
20. Kmetija GRADIŠNIK	Jamnica 6	Prevalje	borovničeva marmelada
21. Marina KLUMPREJ	Šentanel 3	Prevalje	borovničeva marmelada
22. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	malinova marmelada
23. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	brusnična marmelada
24. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	marmelada iz dtnij
25. Marijan REK	Stražišče 34	Prevalje	bežovo žganje
26. Marijan REK	Stražišče 34	Prevalje	borovničovo žganje
27. Danica PREVORČNIK	Podgorje 147	Podgorje	nježovo žganje
28. Damjan SMOLAK	Šentanel 24	Prevalje	jabolčni mošt
29. Kati TERTINEK	Sv. Primož 13	Muta	jabolčni mošt
30. Sreško GMAJNER	Sv. Primož 14	Muta	jabolčni mošt
31. Blaž SKARLOVNIK	Sejmišče 49	Mislinja	hruškov sok

Srebrna priznanja:

1. Marijeta ROČNIK	Bešak 9	Prevalje	rženi kruh
2. Marijeta ROČNIK	Bešak 9	Prevalje	rženi kruh s semen
3. KT Kajtar	Ob Meži 10 a	Mežica	rženi kruh
4. Marija PEŠI	Kozji vrb 15	Dravograd	rženi kruh
5. Marija ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	rženi kruh
6. Slavica GOSTENČNIK	Uršlja Gora 7	Kotlje	mešani kruh
7. Maja RAZGORSEK	Bukovska vas 34	Šentjanž	mešani kruh
8. Jure ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	koruzni kruh
9. Marija LADINIK	Huzi Kot 20	Robnica	pohorski kruh
10. Jožica ARBITER	Brda 3	Šmartno	trni kruh
11. Elizabeta OVČAR	Šent. pri Radljah 4	Rodlje	sadni kruh > 50 %
12. Danja KONEČNIK	Šmartno 6	Šmartno	orehova potica
13. Ana JEROMEJ	Šmartno 99	Šmartno	orehova potica
14. Erika ANDREJČ	Ravne 75	Šoštanj	orehova potica
15. Franc LUŽNIK	Dravče 28	Vuzenica	karbelj
16. Petra NAVODNIK	Otiški vrb 115	Šentjanž	mandljevi roglički
17. Kmetija KLANČNIK	Podgorje 46	Podgorje	strojni keksi
18. Danica KREVIH	Podgorje	Podgorje	črnažev namaz
19. Anton ROGINA	Podgorje	Podgorje	divjačinska salama
20. Ivan IVARTNIK	Podgorja 33	Kotlje	konjska salama
21. Ivan IVARTNIK	Podgorja 33	Kotlje	mešana salama
22. Ivan IVARTNIK	Podgorja 33	Kotlje	suh želodec
23. Aljoša IVARTNIK	Podgorja 33	Kotlje	mešana salama
24. Franc HERMAN	Kotlje 1	Kotlje	mešana salama
25. Janez GOSTENČNIK	Uršlja Gora 7	Kotlje	stegno s slanino
26. Albona VOLMAJER	Jamnica 15	Prevalje	borovničeva marmel.
27. Kmetija GRADIŠNIK	Jamnica 6	Prevalje	čespljeva marmel.
28. Kmetija RAVNJAK	Sele 37	Slov. Gradec	čespljev džem
29. Danica RAČNIK	Kozji vrb 10	Dravograd	jabolčno žganje
30. Rajko DULER	Gorče 2	Libelče	jabolčno žganje
31. Jože KING	Gorče 9	Libelče	jabolčno žganje
32. Branko MORI	Mlake 3	Muta	hruškovo žganje
33. Borut TOMAŽ	Center 130	Črna	hruškovo žganje
34. Marijan REK	Stražišče 34	Prevalje	jabolčni mošt
35. Peter RAČEL	Stražišče 8	Ravne	mošt iz lesnik
36. Peter RAČEL	Stražišče 8	Ravne	sadni kis
37. Damjan SMOLAK	Šentanel 24	Prevalje	jabolčni sok

Bonasta priznanja:

1. Damjan SMOLAK	Šentanel 24	Prevalje	rženi kruh
2. Marija PLEMEN	Suhi vrb 7	Prevalje	rženi kruh
3. Marija SKITEK	Dolga Brda 15	Prevalje	rženi kruh
4. Danica PETER	Podkraj 7	Mežica	rženi kruh
5. Marija ODER	Ojstrica 23	Dravograd	rženi kruh
6. Terezija PEČOLER	Sv. Duž 2	Dravograd	rženi kruh
7. Drago URŠNIK	Sv. Danjel 27	Tribonje	ek. pohor. rž. kruh
8. Kmetija RAVNJAK	Sele 37	Slov. Gradec	ajdov kruh
9. Erika ANDREJČ	Ravne 75	Šoštanj	mešani kruh
10. Jure ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	mešani kruh
11. Matej ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	pohorizni kruh
12. Terezija ROTOVNIK	Otiški vrb 68	Šentjanž	sadni kruh
13. Marija SKITEK	Dolga Brda 15	Prevalje	orehova potica
14. Marta ŠTUMPL, s. p.	Razbor 61	Šoštanj	orehova potica
15. Helena PETREJ	Bukovje 18	Dravograd	lešnikovi roglički
16. Jure LUŽNIK	Tribonje 23	Tribonje	keksi na stroj
17. Miroslav GORENŠEK	Tolsti Vrb 79	Ravne	goveja salama
18. Miroslav GORENŠEK	Tolsti Vrb 79	Ravne	salama/šotško g.
19. Janez GOSTANČNIK	Uršlja gora 7	Kotlje	goveja salama
20. Marijan REK	Stražišče 34	Prevalje	domača salama
21. KT Kajtar	Ob Meži 10 a	Mežica	domača salama
22. Mirko ŠTERN	Plat 10	Mežica	suh salama
23. Rajko DULER	Gorče 2	Libelče	domača salama
24. Rajko DULER	Gorče 2	Libelče	konjska salama
25. Zlatko SMREČNIK	Gertna 77	Muta	subi konci
26. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	salama
27. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	borovničeva marmel.
28. Danica PREVORČNIK	Podgorje 147	Podgorje	nježova marmelada
29. Anica JAMNIK	Šent. /Drova 6	Vuzenica	borovničeva marmel.
30. Damjan KERT	Jamnica 13	Prevalje	jabolčno žganje
31. Damjan KERT	Jamnica 13	Prevalje	teplotno žganje
32. Borut TOMAŽ	Center 130	Črna	žganje iz rjavk
33. Ivan SKOBIER	Podgorje 178	Podgorje	domača viljamovka
34. TK Rotovnik-Plesnik	Legen 134	Šmartno	hruškovo žganje
35. Marijan REK	Stražišče 34	Prevalje	jabolčni sok
36. Peter RAČEL	Stražišče 8	Ravne	jabolčni sok
37. Blaž SKARLOVNIK	Sejmišče 49	Mislinja	mešani sok
38. Branko BOBROVNIK	Maša Mislinja 41	Mislinja	jabolčni kis
39. Janez KLUMER	Zagrad 12	Prevalje	kis

Podelitev priznanj za mesne in mlečne izdelke, sadjevec, žganje, kis, sokove, marmelade, vina, suho sadje, kompote in konzervirano zelenjavo je bilo v soboto, 22. maja, za krušne in mlečne izdelke pa v nedeljo, 23. maja 2010.

Naj na koncu spomnimo vse kmetije, ki bi želele svoje izdelke dati v ocenjevanje, da se oglasijo pri svojih svetovalkah za kmečko družino in razvoj dopolnilnih dejavnosti, kjer bodo dobili podrobnejše informacije. Prijave izdelkov v ocenjevanje se namreč pričnejo zbirati že v začetku februarja, zaključijo pa do 15. isti mesec.

Izdelki se ocenjujejo po skupinah, in sicer že od začetka marca (žganje, kis, sokovi, marmelade, kompoti, vložena zelenjava, suho sadje ...), v aprilu mesni izdelki in mošt, teden dni pred razstavo, ki je vedno po 20. maju, mlečni izdelki in dva dni pred razstavo vsi izdelki iz žit. Za zbiranje izdelkov, kakor tudi za njihovo dostavo do ocenjevalnih komisij, kjer nas večina tudi sodeluje, poskrbimo svetovalke.

Na koncu iskrene čestitke vsem sodelujočim, posebno še tistim, ki so za svoje izdelke dobili priznanja.

Med dobitniki znaka kakovosti tudi dve kmetiji s Koroške

V soboto in nedeljo so podelili tudi posebna priznanja - znak kakovosti - vsem tistim, ki so za isti izdelek tri leta zapored prejeli zlato priznanje. Letos sta si to priznanje prislužila tudi dva koroška razstavljalca, in sicer **Anita Pisar**, p. d. Mak, z Zelen brega 9, občina Ravne na Koroškem, za rženi kruh, in **Damijan Smolak**, p. d. Dvornik, iz Šentanela 24, občina Prevalje, za jabolčni mošt.

Keksi

Kruh

Sir

Marmelade

Mesni izdelki

Damjanov mošt

Komisija ocenjuje potice. Z leve: Franc Semrl, Marija Rošar in Dabica Onuk

Kis

Žganje

Damjan Smolak s priznanjem

Dobitniki priznanj s Koroške

Dobitniki priznanj s kraljico, Smrkoljem in ...

Cesta dolga 40 let

Kristl Valtl

Še tam davno, v začetku sedemdesetih let, seveda prejšnjega stoletja, so se v teh krajih izpod planinskih vrhov širše pokrajine med Pohorjem in Kozjakom v doline v glavnem vlekle le globoke stare furmanske poti in vlake. Še danes bi bile komajda uporabne za gozdne traktorje. Takrat pa so na njih trpeli le konj, vol in holcar s cepinom.

In takrat se je zbrala skupina kmetov: Šantl, Mikl, Pogorevc, Štaher, Sušek in še nekaj naprednejših ljudi, ki so dali pobudo za gradnjo ceste. Stopili so še korak naprej, obljubili so samoprisepek v višini 150 kubičnih metrov lesa. Povedati je treba, da to niso bili bogatejši gozdni posestniki, že takrat je bila njih osnovna dejavnost kmetovanje. V okviru takratne Krajevne skupnosti Muta, predvsem pa ob polni podpori Gozdarskega obrata v Radljah, je stekel najprej birokratski stroj.

Še pomnite, koliko je bilo težav? So

Tri generacije Poltnikovih so prerezale trak na cesti, ki vodi do njihove domačije

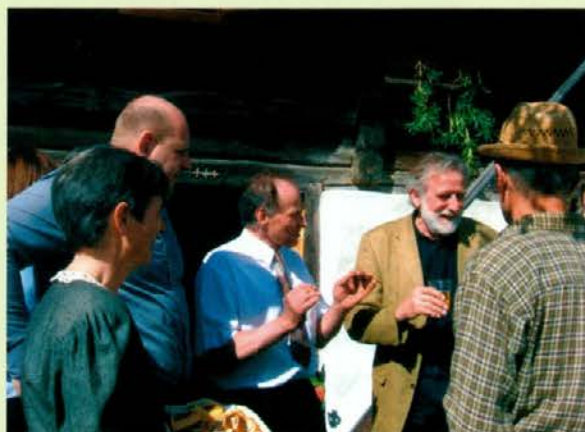

bile administrativne, se je bal kakšen kmet za svoj rob, mu je šla trasa skozi najlepši les. Spodaj pa regionalna cesta, resda še z zelo redkim prometom. Koliko je bilo dela za zaščito, še kdo pomni, da je kmetu skala, ki se je izmuznila, uničila nov pralni stroj? GG je stroj plačal, človek je razumel, da se kljub skrbni zaščiti kaj pripeti, celo pohvalil je pošteno plačilo, pa je to prišlo na ušesa oblasti; koliko zaslišanj in zapisnikov, ko pa je bilo že vse plačano in zakrpano. Bi kazalo omeniti gozdarja Borisa Rokavca, po cele dneve je trepetal ob buldožerju, dokler se pri Miklnu niso odlepili od najbolj nevarnega predela. Je po tolikih letih pozabljeno, da se je celo Krajevna skupnost Muta odpovedala delu tako imenovanih svojih sredstev, da bi potegnili preboj na vrh? Še veste, da je sledil še en samoprisepek v lesu? Potoki so še dolga leta tekli čez cesto, le počasi je dobivala tu in tam kakšen prepust, ko smo pričeli po njej prevažati še otroke v šolo, smo dobili nekaj metrov varovalnih ograj. Pomislimo, 40 let, skoraj eno ustvarjalno človeško življenje, za teh nekaj kilometrov. Zato pa zapišimo, da je to cesta, dolga 40 let, tudi kot spomin na nek čas. Je pa tukaj, podobno kakor ob drugih planinskih prometnicah, zaplalo drugačno življenje. Gradile so se nove hiše, obnavljale stare, pričela se je oddaja mleka, močno se je povečala živinoreja, življenje je zapelo nekoliko bolj vedre melodije. So stopili otroci še dalje od osnovne šole. Pa vendar, še vedno je kmet stopal v dolino v *gumakih*, je dekle dalo boljše čevlje in nogavice v torbo. Končno smo nekako v treh etapah le pripeljali asfalt na vrh do Sv. Primoža. Končno. Pa v vsej hvaležnosti vsem, ki so se trudili zadnja leta, najbrž mnogi v sebi pomislimo: pa tako mali znesek, ko se pri nas posamezniki prerekajo o milijonskih odpravninah. Tu pa?

Začetek je bil pri tistih prvih kmetih in prav je bilo, da so hoteli nameniti rez traku najstarejši krajanki, stara Mežnarca jih šteje že 93, živa legenda kraja, pa se zaradi boleznih slovesnosti ni mogla udeležiti. Zato pa so se ob traku razvrstili župan občine

Tudi Dobnikova družina je radodarno pričakala otvoritev: "Se bodo živele planine, še!"

Veselje je s kmeti delil tudi poslanec Matjaž Zanoškar

Trak so prerezali Janko Saharnik, Boris Kralj, župan Občine Muta, in kmetje: Franc Placet, p. d. Žaucer, Frančišek Vrhnjak, p. d. Mežnar, Lahovnik in Tadej Šrajner

Muta Boris Kralj, Darko Sahornik, Tadej Šrajner ter domačina Franc Vrhnjak in Franc Placet. To je bil trenutek; tudi za tiste, ki imajo hiše še levo in desno od cerkve, tudi njim je pot lažja, asfalt bližji. Trpki in tudi najlepši spomini. Pa kakšno slovesnost so organizirali! Je igrala godba na pihala z Mute, zaigrali so, zapeli in rekli kakšno šaljivo domačini - imajo velik kulturni naboj. S hlebom kruha so se zahvalili tistim, ki so *gnali* dela zadnjih let. Lepa pozornost! Obiskal jih je tudi naš poslanec gospod Zanoškar, lepo so ga sprejeli in hkrati pokazali prašni trak, ki vodi do naslednjih kmetij. Na ta dan so Mežnarjevi odprli tudi svojo temeljito prenovljeno staro hišo, Žavcerjevi pa prenovljeno *kajšo*, vse v svojem stilu. To pa sta že zgodbi, ki bi zaslužili svoj opis. Res je bil to lep dan za Šemprimčane, vsaka hiša je vse udeležence bogato odprtila src in rok pogostila. So gostili Pohterniki, Rjavci, Plazniki, Poltniki, Dobniki, Mežnarji, Žavcerji. Velik dan za sicer odmaknjeno pokrajino tam zgoraj pod Bricnikom.

Na obisku pri zeliščarici Luciji Čevnik

Mika Medved

Poletje se nam bliža in sonce je tudi že prav močno in kmetje že spravljajo prvo seno.

Včasih grem s kolesom na potep in vdihavam opojni vonj zelišč, ki se poleg pokošene trave ravno tako sušijo za krmo. In ker sem se v preteklih letih potikala bolj po celi

Lucija pred domačo kaščo

Gospodarsko poslopje

Lepo urejena domačija

Koroški kot doma, so me prav zelišča pripeljala na obisk k sosedu iz vasi, ki je predana zeliščem; to je zdaj iz začetnega hobija postal njen poklic.

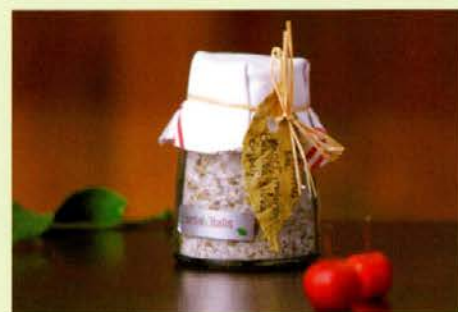
Gospodični je ime Lucija Čevnik in na kmetiji živi skupaj z mamo Tončko. Živali nimajo, večino površine pa so dali v najem. Lucija pove, da se je z zelišči srečala že kot majhna deklica, ko jo je babica vodila na travnike in jo učila o zdravilnih rastlinah. Babica je tudi skrbela, da so zelišča bila vedno pri hiši. Povedala je, da se še vedno spominja vonja čaja ob jutrih, ko je hodila še v šolo in ga je babica kuhala iz mešanice materine dušice, rmana, plahtice in rožmarina. To mešanico je Lucija poimenovala Babičin čaj in ga ima v svoji ponudbi.

Tako se je iz zdravega hobija razvila uspešna podjetnica z majhnim podjetjem, ki ga je poimenovala Herba Vitalis. V paleti izdelkov ima prek 130 vrst čajnih mešanic, zeliščnih kopeli, začimb in

začimbni soli. Vse izdelke ponuja in prodaja prek spletne trgovine www.herbavitalis.net.

Izdelke ponuja tudi v okviru trgovine Las Mislinjske in Dravske doline, Zdravo z naravo ter na tržnicah in različnih priložnostih, kot so delavnice in tečaji, ki jih tudi sama organizira, namenjeni pa so različnim starostnim skupinam in primerni letnim časom.

Za trženje pove, da se trg odpira, da je zmeraj večje povpraševanje, razširiti podjetja se ji zaradi pomanjkanja časa ne mudi. Zelišča večinoma nabira, glavne so ji travniške in gozdne rastline, nekaj malega pa tudi poseje. Doma ima tudi sušilnico in prostor za pakiranje in shranjevanje zeliščnih mešanic. Toliko o tem, več pa naj povedo slike, ki so paša za oči; imajo namreč zelo lepo urejeno okolico doma.

Sol

Majaron v stekleni embalaži

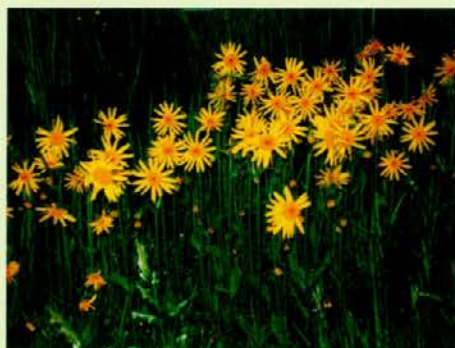

Čaj v lepo pakirani eko vrečki

Zanimivosti z domačih logov

Vinko Lenart

Sobotnega jutra, ko sem se podal po naših hribih, sem z največjim veseljem zavil na cvetoči travnik. Po krajšem opazovanju sem kaj hitro ugotovil, da je travnik poraščen z rastlino, ki je v širši okolici ni opaziti. Glasno sem si dejal: "Poglej, arnika!" Arnika me spominja na otroške dni, ko sva jo z očetom skupaj nabirala in mi je pripovedoval o njeni zdravilni moči. Spominjam se, da je oče

vedno ko je kahal šnaps, dejal mami: "Ta šnaps pa posebej označi, da bo za arniko." Na kmetih so bili nedeljski popoldnevi namenjeni obhodom okoli domače kmetije. Vsi letni časi kažejo zanimivosti in se

razdajajo v cvetni lepoti, zato tudi pričakujejo, da ob njih postojimo in jim izkažemo posebno pozornost. Cvetoči travniki imajo posebni čar, to je čar lepote in sprostitve. Pri teh občudovanjih izstopajo rože, ki jih že skoraj ni več zaznati, ker jih je sodobno kmetijstvo izrinilo s travniških površin. Vendar pa še obstajajo neokrnjeni kotički, ki jih sodobna tehnologija ni uspela uničiti. Eden takih je Maksov travnik v Velunji, na katerem je nastal tale posnetek. Pogled na ta travnik me je tako pritegnil, da vam z veseljem posredujem to fotografijo.

Debela čebula

Vinko Lenart

Leto 2009, ki je za nami, je bilo po videzu dobrih pridelkov na domačih vrtovih za vrličkarje kar zadovoljivo. To trditev dokazujejo gospodinje iz Mislinjske doline, ki so svoje pridelke z veseljem pospravile z vrtov. Tokrat je zelo uspela pridelava čebule, ki je dosegla rekordno težo od 1100 do 1300 g. Seveda tale primerjava ni tekmovalnega značaja, da bi pridelovalke prijemale priznanje ali nagrade, so pa kljub temu z nasmejanimi obrazi stopile pred objektiv in ponosno pokazale pridelke.

Tončka, Simona, Marjana in Milka zatrjujejo, da bo čebula zelo prav prišla v kuhinji posebej pri pripravi dobrega golaža.

Razstava dravograjskega slikarja Feliksa Fruhaufa

Martina Cigler

Poletje se bliža in več kot sicer se dogaja tudi v mojem kraju Dravogradu. Zanimive so tudi razstave različnih slikarjev. Tokrat sem obiskala razstavo slikarja domačina Feliksa Fruhaufa.

Njegove slike nas popeljejo v tihi zasneženi gozd pozimi, na kakšno s šintlni krito koroško domačijo, v slikovito kraško vas in na morje, kjer imaš ob njegovih barkačah občutek, da moraš samo še vstopiti. Njegove slike so realistične, ekspresivne in nekatere so tudi že na robu abstraktnosti. Uporablja močne barve, ki jih z nežnostjo spoji v celoto.

Živahne barke, skomine po morju

Pa še nekaj o Feliksu, ki ga kličejo tudi Sreč. Rojen je l. 1944 v Dravogradu. Z likovno dejavnostjo se ukvarja skoraj že 30 let. Leta 1981 se je včlanil v društvo Koroških likovnikov na Ravnah. Vseskozi je aktiven član tega društva. Poleg tega je častni član likovne sekcije kulturno umetniškega društva Kliničnega centra in Medicinske fakultete dr. Lojzeta Kraigerja v Ljubljani in likovne sekcije Dravograd. Je tudi član Artz FEMPIS-a, s katerim se udeležuje ustvarjanja v tujini. Ima že preko 20 samostojnih in preko 120 skupinskih

razstav doma po vsej domovini in tudi v tujini. Prejel je mnoga priznanja, leta 2001 pa je od Zveze likovnih društev Slovenije dobil certifikat za likovno delo. V svojem rodnem Dravogradu je ustanovitelj zelo odmevne, že 15 kolonije likovnikov z mednarodno udeležbo.

Poglejte si razstavo tudi vi in si privoščite nekaj svežine svoji duši. Razstava bo še en mesec v prostorih Upravne enote v Dravogradu.

Motiv ostanka dravograjskega gradu

Prva Piskerijada na Jerneju Jernej, 29. maja 2010

Kristl Valtl

Ne samo Jernej, več ali manj vsi planinski kraji naše Koroške hranijo ali še celo uporabljajo celo vrsto raznih jedi, ki so jih kuhali v loncih, tu so jim rekli *piskri*, pa smo jih do danes že nekako pozabili ali namerno zavrgli. Ko pa se katera od starejših gospodinj le še spomni in zmeče v *pisker* lep kupček povsem domačih avtohtonih pridelkov in jih začini z domačimi dišavami, ugotovimo, da še znamo kuhati zelo okusne stare enolončnice. Tako se zavemo, da imamo čisto prave domače, danes vse bolj iskane in cenjene pozabljene jedi. Na Jerneju, tam skoraj čisto na vrhu pri Herku, so se tokrat v takšnem kuhanju jernejskega lonca preizkusile tri ekipe. So prišle Izvirne Rušanke, pa Žleht babe in Kuharski pirati. Tekmovalci so imeli na razpolago vse domače, tu pridelane dobrine, od krompirja, domače masti, mesa pa do domačih začimb – *krajtlihov*. Vsaka ekipa je bila prepuščena svojemu

»Punce in fantje, vsi ste izvrstni!« je rekel stari Nantl

Žleht babe, Izvirne Rušanke, Kuharski pirati

znanju in kmalu je iz treh loncev zadišalo in napovedovalo, da bo borba za najboljšo trda in tesna. Vsaka skupina je tudi prinesla kakšen priboljšek, pa ne za podkupovanje sodnikov, temveč za židano razpoloženje med kuharji, da se dan spremeni v praznik. So pa tiste *žlehtne babe* imele nesporno najboljšo vino in zmaga jim ni mogla uiti. Na kraju je bil to vendarle prvi korak v iskanje novih turističnih prijemov in prijetno druženje, kateremu je dalo zagon podjetje

Tudi veter ni ustavil piratov

Rodocomp. To so računalničarji, ki so že lani organizirali kolesarski vzpon na Jernej, letos prvič tudi kot tekmovanje. Vsekakor naj bi bila to nekakšna iskra za turistične delavce in za kmetije, ki še vedo, kaj je izvorni kmečki jedilnik. Če smo samo prisluhnili pokuševalcem na Jerneju, je to nekaj, kar je dobro in je tako posebno, da ga je vredno vzeti kot prijetno kulinarčno presenečenje v našem, včasih sila razvajanem kulinaricnem svetu, ko se človek že rad vrača k domačim jedem. Še posebej ker so na teh kmetijah še vedno dokaj ekološko pridelane. Sploh je privlačno, če lahko gledaš in z očmi in vonji doživljaš nastajanje tega, kar pride na mizo. Ekipe kuharic in kuharjev res zaslužijo veliko priznanje, še bolj nemara Rodocomp, ki je dal idejo, poskrbel za materiale in bdel nad izvedbo. Tudi *Kolesariade* se je udeležilo lepo število tekmovalcev, tistih s številkami in onih, ki so se iz veselja pognali v strmino do vrha.

Menedžerka in Francozi

Milena J. Cigler

Oni dan prijuri Mateja ravno ob času kosila, da mi je žlica padla iz rok, Martini se je pa zaletelo. Pa sede za najino mizo in začne: »Moja mama ima sestro v Franciji in tam se je poročila, sedaj pa prihaja z možem in otroki!« »In?« sva jo vprašujoče pogledali. »A k vam prihaja?« »Ja,« je nadaljevala. »In sedaj je nastal en problem, ki ga vidve lahko pomagata rešiti!« »Midve, kako pa?« reče Martina še s polnimi usti. Jaz pa sem si mislila, da bo nekaj v zvezi s prenočitvijo, pa sem počakala, kaj bo. »Imajo sina, ki igra kitaro in ponoči igra, podnevi pa spi ...« »No, to pa res ni tako hudo!« rečem. »Pa veš, da moj ati tega ne bo prenesel. Pa menda so vegetarijanci in še v neki verski sekti.« »Ojoj, kaj pa naj jaz z njimi?« »Ti ne znaš francosko, pa se boš delala, kot da ne veš, kaj hočejo. Ti si bolj flegma in te njihove zahteve ne bodo spravile s tira.« »Aja, kako pa jim je ime?« Mama je Francoise (nekdanja Francka) ona edina malo razume slovensko. Mož je Jerome, sin pa Žužu. »Kdaj pa pridejo?« »So že tu!« zaključijo naša menedžerka Mateja in res: po

stezi dol prihaja gospa srednjih let s pobarvanimi lasmi v barvi korenčka in z ustrezno kozmetiko obraza, mož že kar dobro rešen las in Žužu s kitaro. »Mateja, peljiva jih na govno tačas, da Martina nekaj scmari zanje v kuhinji.« Nad hlevom imamo senik in nekakšen prostor za družabnosti poleti in tja jih peljeva z Matejo. Njena teta drži dlani na obrazu in joče. »Kaj je teta?« jo vpraša Mateja. »Nismo zadovoljni, v Franciji ni taka šupa! Ni nam lepo!« »Kam pa bi šli, počakajte malo, da dobite jesti!« jo tolaži nečakinja Mateja, Žužuju pa pokaže, naj malo zaigra. Žužu jo mrko gleda in jaz rečem, da so najbrž lačni. Tečem v kuhinjo pomagat Martini. Pripravljajo koprive v omaki, ampak premalo časa jih je kuhala in so še nekako surove. »Kaj boš pa dala zraven?« jo vprašam. »Zeljno solato in jajca na oko.« »Jajc ne jejo, hitro si izmisli kaj drugega!« »Pa kroglice iz koruze in naj si jih mečejo čez mizo, da bo bolj veselo!« »Daj, bodi resna!« jo okaram in s koprivami letim na senik. Postavim skledo na sredo francoske družine in jim razdelim žlice. »Kaj je to?« vpraša teta, Žužu in Jerome pa nezaupljivo vohata zelena stebela v omaki. »Špinača, teta, polna železa in vitaminov!« Nosijo v usta in francosko komentirajo. Kaže, da so zelo sestradani, a ko Mateja vpraša

teto, če je dobro, spet reče, da niso zadovoljni. »Kaj tu jeste tak šmorn? V Provansi se je in pije!« Potem Martina prinese še kroglice in zeljno solato, narezano kot za naše kože, saj je izgubila ribežen. Francozi so hoteli spati, ker so bili utrujeni. Mateja me potegne na stran: »Ali se v vikendu lahko spi?« »Zgoraj ja, spodaj pa ne, ker ima mačka mlade.« »Kaj pa na seniku?« vpraša neuničljiva menedžerka. »Na spodnji strani ja, na dilah pa gnezdiyo ježi.« Mateja se popraska po glavi. »Koliko jogijev pa je v hiši?« »V vsaki sobi eden.« Torej: Žužu na senik, Francoise v vikend, Jerome pa v Tonijevo sobo. Ponoči sem ob njih prilezla po vseh štirih do Matejine hiše in se nekaj časa smejala še pred njihovo hišo, valjala sem se od smeha, da me je vse bolelo, da me je Mateje slišala in prišla gledat, kaj je. »Poslušaj, Mateja: Žužu je ponoči igral kitaro na seniku in predramil ježe, ki so se zmedeni razkropili po seniku in ko je nehal igrati, je vstal in stopil na mladička. Predstavljaš si, kako tuli! Mama je padla z zgornjega dela vikenda in pomendrala dve mački, da jo je stara mačka opraskala po obrazu, Jerome pa se je med spanjem tako razburil, da je nase podrl likalno desko, na njej pa je stala skodelica z vodo za vlaženje perila. Zdaj pa pojdi ti tja in jim streži. Skuhaj jim kavo, ampak zapomni si: hočejo filtrirano!«

Edinstvena, osupljiva in neponovljiva Slava vojvodine Kranjske Janeza Vajkarda Valvasorja

Milena J. Cigler

V Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika smo meseca maja prisostvovali predstavitvi velikega projekta - prevodu vseh petih knjig v nakladi 1500 meščanskih in 500 bibliofilskih kompletov Slave vojvodine Kranjske.

Prevajalec je dr. Primož Debenjak, založnik Zavod Dežela Kranjska iz Ljubljane. Prevajalcu sta pomagala oče biolog in mama lektorica za nemščino na Univerzi Ljubljana, pri predstavitvi pa sta bila navzoča g. Čeč in zgodovinarica ga. Golob, zaposlena v Trubarjevem antikvariatu v Ljubljani.

Slava vojvodine Kranjske je v izvirniku izšla v nemščini leta 1689 in je eden izmed simbolov slovenstva, temeljni kamen slovenske zgodovine, najpomembnejše znanstveno in umetniško delo naše preteklosti. Doslej je bilo prevedenih le nekaj odlomkov celotne Slave, nihče pa se ni lotil celotnega prevoda. To je res velik podvig, ker mora prevajalec ohraniti hudomušnost, napetost, znanstvenost in se mora spoznati na ogromno področij: kartografija, geografija, biologija, zgodovina itd. Moramo vedeti, da je Valvasor z gradu Bogenšperk vsakodnevno jezdil na različne dele Slovenije - od Pazina in Istre

do Trsta in Benečije, na Koroško do Celovca in Beljaka in južno do Čakovca in povsod, kar je še bilo nekdanje slovensko. Iz materiala je nastalo petnajst knjig v štirih delih s spremno študijo v posebnem petem delu.

Prevod obsega prek 4500 strani velikosti formata 20,5 x 33 cm, 528 bakrorezov in 24 prilog.

Jezik Valvasorja je zelo sočen in ponekod so besedne zveze tudi smešne. Na primer za osebe, ki so živele in v njegovem času umrle, pravi, da so postale truplo. Torej ta in ta je ustvaril to in to potem je postal truplo. Za ogromno prebivalcev slovenskih vasi navaja, s čim so se ukvarjali, kako obrt so gojili, na koncu pa doda: sicer pa so bili lopovi in cigani. Mimogrede koga imenuje idiot in podobno. Skratka, veliko informacij in še smeh na koncu.

Valvasor je za ta svoj projekt zastavil vse svoje premoženje in je tako rekoč obubožal zaradi njega.

Njegove knjige hranijo v Zagrebu. Država je zamudila odkup, ko smo bili še federacija, sedaj je malo verjetno, da bo do tega prišlo. Tako je povedala ga. Golob, zgodovinarica iz antikvariata. Sploh me je presenetilo, da je bila tako podkovana v zgodovini, še bolj pa, kako velika je bila Slovenija v Valvasorjevih časih. Res so nas skrčili na minimum. Priporočam v branje in zagotavljam, da boste uživali!

Razstava kiparja Rudija Sekolovnika

Vančy

V petek, 7. maja je bila otvoritev razstave kiparja Rudija Sekolovnika iz Dravograda. Razstava je bila postavljena v cerkvi sv. Vida.

Na otvoritvi razstave je pel mladinski pevski zbor župnije Dravograd. Na saksofon in na klarinet sta zaigrala umetnikova nečaka. O umetniškem ustvarjanju in njegovem delu je spregovoril direktor Javnega sklada za kulturo in šport Dravograd Robert Preglav. Rudi je moj dolgoletni prijatelj, zato sem ga sam najlažje predstavil občinstvu in dodal še svojo pesem Križ, ki tematsko dopolnjuje vsebino njegovih skulptur. Na vprašanje, kako se je kot priučeni kovinar popolnoma preusmeril v obdelavo lesa, je povedal: »Začutil sem, da nam je les podarjen kot božji dar. Ko raste, je prava tovarna kisika, ko ga posekamo, lahko iz

Rudi Sekolovnik

njega naredimo veliko koristnih stvari; če je hladno, nas ogreje, in še celo ko razpada, daje drugim rastlinam pogoje za rast. Omenil bi lahko še veliko njegovih stranskih produktov, kot so plodovi itd., kovina pa je in ostaja tehnično hladna.« Rudi izdeluje vse vrste pohištva, bolj zahtevna, že umetniška. Na razstavi smo lahko videli tudi les, ki je s svojo izjemno oblikovno rastjo pritegnil njegovo pozornost in z dodelanostjo je postal umetniška skulptura, ki jo je nato še opremil z lesenimi tablicami in citati iz Svetega pisma.

Ogledali smo si poslikane skrinje in križe vseh vrst; izdelal je štiri monštrance, ki so v izvedbi iz lesa gotovo edinstven primer pri nas. Ob zaključku smo mu zaželeli še veliko umetniškega ustvarjanja.

Lesene skulpture z nabožno vsebino

Franc Šali, gost na Treski

Milena J. Cigler

V petek, 4. junija, je v Mežici v Literarnem gledališču Treska gostoval Franc Šali z Dolenjske. Kako so se spomnili na tega pesnika? Zgodba sega nazaj v povojne čase, v čas delovnih brigad in druženja mladine. Na ta način je spoznal Mežičanko Marijo. Po začetnih peripetijah v zvezi z njegovim obiskom v Mežici, iščoč dekle Marijo, ki jih je nam pripovedoval malo za šalo malo za res, sta se vseeno našla in sta skupaj že štirideset let. Franc Šali je rojen v Vavti vasi na Dolenjskem, šolal se je v Novem mestu in Ljubljani, na filozofski fakulteti je diplomiral iz sociologije, nato pa je delal kot politični delavec, največ na področju kulture. Pesniška zbirka Razkošje je prva njegova knjiga in je izšla čisto po naključju. Kot sam pravi, je skozi pesem odgovoril marsikaterim, tudi zlobnim jezikom. Zabavno pri tej zbirki je to (njegova pripoved), da je stric Severin Šali z velikim strahom tekkel na Mladinsko knjigo tisto jutro, ko je zbirka izšla, saj se je bal, kot je

Z leve: Anka Plevnik, Peter Peruzzi, Franc Šali, Erika Žagar

Franciju izjavil, da so notri kakšne klobasarije, kot jih je bil vajen s političnih sestankov, in si je oddahnil, kajti nič takega ni zasledil. Ko se je upokojil od političnega dela, je ustanovil zasebno založniško podjetje s tiskarno. Tako je dobil polno naročil prijateljev, znancev in neznanih ljudi, tako da je potem bil še petnajst let zaposlen. Tako je tudi svojo ustvarjalnost delno zanemaril. No, je pa nadoknadil zadnja leta in izdal kar tri knjige. Eno je posvetil vnučkom in ostalim otrokom. Na vnuke je zelo navezan in tako bo verjetno še marsikaj prišlo izpod njegovega peresa. Pozabila sem omeniti, da pesnik in nekdanji politik tudi uspešno kipari v lesu, v mladosti pa je ustvarjal z glino. Njegove skulpture

izražajo podobe življenja, ki so jim blizu: ljubezen, rojstvo, skrb, igro, zatopljenost, bojazen, počitek in podobno. Nekaj jih je predstavil tudi obiskovalcem Treske.

Predstavljam vam pesmico iz zbirke Razkošje:

NENAVADNA GOVORICA

Žival si,
krotka
in
gorka
žival.

Ni
vročih
besed,
beseda
je
tvoj krotki
topli
pogled.

Šalijeva lesena
skulptura:
Mati z otrokom

Kaj se dogaja? ali Moramo, moramo, moramo!!!

Franc Vezela

V deželi je vedno kraj, kjer je kaj najdražje. Mesto miru (kjer ni nemirov) se kiti s komunalno. Slišal sem, da moram plačati, kar ti oni zaračunajo! Neke bajeslovne cifre ... In tu se začne, pa tudi konča, morala. Da ne utoneš v smeteh, plačaj! Ok. Plačam. A več kot drugod. Da te pozimi ne zebe, plačaj! Ok. Plačam, a več kot drugod. Je tu klima res tako neugodna? Lega kraja ni pravšnja? Zaposleni na komunalni so tiste sorte ljudje, ki jih z malo okusa in estetike ne bi smelo biti (če se dotaknemo človeškosti). A to ni moja stvar. Morda je tu res bolj mrzlo & morda smo večji prasci kot drugod ... in trava raste hitreje kot drugod ...

Hodim. Hodim in hočem nekaj razmišljati. Naenkrat - konec sveta? Ma ne, samo tip na grozni mašini, imenovani motorna kosilnica, začne žgati, praskati in hrumeti. Pes poleg mene popizdi! Jaz se obvladam. Trava je visoka en decimeter, vendar očitno previsoka za normative komunale. Zato pubec, ki hoče zaslužiti,

neusmiljeno goni & goni ono stvar - oni monstrem - da meni od zvočne & zračne polucije postane slabo. Sem občutljiv jaz, ali pa imajo drugi debeeleto kožo?

Niti pomisliti nočem, da mu plačujem (poleg ostalih oslov), da počne, kar počne! Plačam mu še kaj zraven, samo da leže v senco in neha kositi! Svež zrak & zvoki v mejah normale so (zame) pomembnejši kot 11 centimetrov visoka trava ... Čudno - kadilce pa preganjajo! In nihče jim nič ne plača. Ker kadijo!

Grem dalje. Za ovinkom druga pošast! Ta je še večja & pogumnejša. Seveda, trava ima že 15 centimov. Nenadoma pripelje avto, hoče zavirati, ne gre, hoče mimo monsturma, ne gre, ker z nasprotni strani pripelje drug avto in potem se sliši kot: krešššš!

Kurc pa dva avta, glavno da imamo urejeno okolico! Komunalci dosledno skrbijo, da po nebuloznosti svojih zahtev & računov ne zaostajajo za elektrifikaciji. Plačuješ nekaj, kar sploh ne veš, kaj pomeni.

Ko pa izveš, ti več ni jasno, kaj je dovoljeno, kaj prepovedano, kaj je v skladu z zakonom in kaj proti ... nobeden ne ve ...

Kar petnajst točk sem prebral na računu: vodarina, voda omrežnina, odvajanje kom. odpadne vode, odvajanje omrežnina, čiščenje odplak, čiščenje omrežnina,

okoljska dajatev RS-odvoz odp. voda, taksa onesn. vode obč., vodna povračila RS, števnina DN odvoz & zbiranje odpadkov, odlaganje odpadkov, okoljska dajatev odpadki RS, okoljska dajatev odpadki-obč., pobot (kak pobot?) itd ... če si normalen, se ti mora zmešati! Moramo plačati poba, ki je zaposlen na komunalni in legalno onesnažuje naše okolje z izpušnimi plini & nenormalnimi zvoki, v primerjavi s katerimi je heavy metal uspavanka! Moramo plačati ... moramo moramo moramo! Ampak: ne bi bilo sicer življenje (pre)lepo? Kurva, naenkrat lahko ostaneš brez vode - brez nje pa ni življenja ...

P.S.: Tudi med lopove v politiko bi se spustil, če bi vedel, da bom kaj spremenil. Na boljše ...

A za to moram najprej preživeti. 50 let mi je uspevalo. Mi bo še 50? (Ob mesečni porabi enega kubika vode bi moral biti nagrajen, ker skrbim za planet ... a tisti kubik me stane skoraj 20 evrov!) Benti, naj se preselim? V drug kraj! Ali kar na drug planet? Porečejo: Veš, kaj je kubik? Odvrnem: Vem.

Prav je tako. Ker s(m)o ljudje idioti!

Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje 2010 je bilo na Koroškem

Mirko Tovšak

Planinska zveza Slovenije preko svojega odbora za orientacijo pri Mladinski komisiji redno pripravlja zaključek tekmovanja v orientaciji, ki ga izvajajo področni odbori mladinskih odsekov pri planinskih društvih. V ta tekmovanja se vključujejo pretežno mladi planinci, ki običajno delujejo v okviru planinskih krožkov na osnovnih šolah.

Takole so se veselili zmagovalci H kategorije iz Vipavske doline

Predsednik PZS Bojan Rotovnik in predsednik MDO za Koroško Drago Horjak podeljujeta priznanja

So pa ta tekmovanja namenjena tudi starejšim planincem, zato udeleženci tekmujejo kar v šestih kategorijah. V te kategorije so razvrščeni tekmovalci po starostnih skupinah, od najmlajših, kamor so vključeni učenci do 6. razreda osnovne šole, do zadnje starostne kategorije, v kateri sodelujejo planinci starostne kategorije nad 40 let.

Zaključek lanskoletnih in letošnjih tekmovanj je bil tokrat na Koroškem, zato je tudi

Področni odbor mladinskih odsekov PZS za Koroško, ki ga vodi Izidor Močilnik, prevzel organizacijo in izvedbo tega tekmovanja. Na tekmovanju je sodelovalo kar 69 ekip iz 31 planinskih društev, to pa pomeni, da se je na Ravnah in na Prevaljah, kjer je potekalo tekmovanje, zbralo skoraj 300 udeležencev. Kljub maloštevilnemu organizacijskemu odboru in občasno slabim vremenskim pogojem so organizatorji tekmovanje uspešno izvedli, je pa bila ta prireditve tudi uspešna manifestacija planinstva in promocija Koroške za celotno Slovenijo. K uspešnosti prireditve so prav gotovo največ prispevali Izidor Močilnik kot tehnični vodja, Andrej Mlinar, ki je prevzel organizacijo tekmovanja, s svojimi nasveti pa tudi Tomaž Hudnik in Dušan Prašnikar.

Na razglasitvi rezultatov, ki je bila na igrišču Osnovne šole Prežihovega Voranca na Ravnah sta bila prisotna tudi novoizvoljeni predsednik Planinske zveze Slovenije Bojan Rotovnik in predsednik Meddruštvenega odbora PZS za Koroško Drago Horjak. Ker smo imeli tokrat prvič priliko pozdraviti novega predsednika Planinske zveze na uradni prireditvi na Koroškem, smo njegovo prisotnost izkoristili tudi za kratek pogovor.

Na vprašanje, kakšen pomen daje planinskim orientacijskim tekmovanjem, nam je povedal:

»Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje je bilo letos izvedeno že trinajstič zapored. Tradicija tovrstnih tekmovanj v Sloveniji pa je bistveno daljša, saj je bilo prvo takšno tekmovanje organizirano že daljnega leta 1955. Značilnost teh tekmovanj v celotnem obdobju je, da so na njih nastopali večinoma mladi, čeprav je potrebno dodati, da je ta planinska dejavnost priljubljena tudi med odraslimi. Na mladinskih orientacijskih tekmovanjih so združene mnoge vsebine planinstva, zato so poleg fizične pripravljenosti zelo pomembni tudi znanje in izkušnje. Splet vsega skupaj pa daje dobro osnovo za varnejše in doživetij polno obiskovanje gorskega sveta, kar še posebej s pridom izkoriščajo mladi planinci«.

Nismo pa se mogli izogniti tudi vprašanju, kakšne cilje si je zastavil kot novo izvoljeni predsednik PZS, ki združuje preko 60.000 Slovencev. O tem nam je povedal: »Že pred izvolitvijo novega predsednika Planinske zveze Slovenije sem predstavnikom slovenskih planinskih društev zagotovil, da bom odprl okna naše organizacije in povzročil ustvarjalen prepah. Menim, da naša osrednja planinska organizacija potrebuje spremembe predvsem pri prilagajanju delovanja današnjemu času. Mnoge planinske dejavnosti so na visokem nivoju, žal pa organiziranost zaostaja. Spremembe bom poizkušal doseči s pomlajeno vodstveno ekipo, ki se bo naslonila na pomoč starejših, izkušenih planinskih funkcionarjev.«

Marica s Paškega Kozjaka

Marta Krejan, prof.

Na Paškem Kozjaku na nadmorski višini nekaj čez tisoč metrov stoji majhna hiša. Precej stara je že. Posebna ne samo zaradi starosti, ampak tudi zaradi načina, kako je bila postavljena tam, kjer je. V njej živi Marica s sinom Jankom. Še ne tako dolgo nazaj je hiška nudila streho še Minki, pred tem pa še dvema fantoma in njihovemu očetu. Z najmlajšim fantom sva se midva s starejšim bratom precej družila, bili smo namreč sosedje, in s tem ko smo si daljšali skupno pot domov iz šole, smo si jo po drugi strani krajšali. Vsaj za dva kilometra sva si z bratom podaljšala pot, kadar sva spremljala sosedovega Slavča do doma, potem pa trgala hlače navzdol po bregu skozi gozd do naše domačije. Vedno sem rada hodila h gostoljubnim in Stinekovi, kakor se jim reče po domače, saj so zmeraj dali kako sladkarijo za po poti. Včasih pa sem jo mahnila samo na tisti travnik nad njihovo hišo in v tisti gozd tam poleg, ki je krasno skrivališče za vse vrste pustolovcev, pošasti in ostalih bitij, ki jih pozna vsak otrok. Ampak za življenje in idilo (ki je idila predvsem za obiskovalce) tam zgoraj je treba krepko delati, zato resnično občudujem sedanjo gospodarico Marico, ki pa je okolici poznana še po čem drugim, ne le po pridnih rokah. Posebna ženska je ...

Marija Grmič je njeno dekleško ime, vsi pa jo kličejo kar Marica. Lepa ženska, kar potrjujejo tudi zgodbe, ki pravijo, da so ji v mladosti pravili Lepa Marica. Se mi zdi, da je kar malo zardela, ko sem to omenila, medtem ko sem vrtala vanjo, srkala domače zeliščno žganje, ki je menda dobro za želodec, in se mastila z domačo prekajeno kračo.

"Rojena sem bila tik pred novim letom, tako da je oče, da bi me pomladil, hotel zapisati kar letnico 1934, vendar pa so potem le upoštevali to, da sem privekala na svet malo pred polnočjo, tako da imam v osebnem dokumentu pod datum rojstva zapisan 31. december 1933.

Bila sem edini otrok, kar je pomenilo, da se nisem smela preveč potepati ali hoditi v

družbo. Pa ne samo zaradi dela, oče se je preveč bal zame."

Kako pa ste potem moža našli? So fantje prihajali trkat na okno ali pa pet podoknice?

"Kje pa, to pa ne. Je predaleč in preveč na samem smo. Fantje so pač hodili sem na obisk ali pa kaj pomagat. Pa sva se našla z Justinom. Tudi on je Kozjačan, vendar se nisem jaz selila k njemu, ampak je on prišel k nam, saj sem prevzela domačijo. Poročila sva se leta 1963. Tri dni je trajala poroka, od sobote do ponedeljka. Tak je pač bil običaj. Pa tudi sicer sem rada hodila na poroke, dvakrat sem bila celo družica. Kakšne druge zabave, razen tistih po končanem večjem delu ali po kolinah, takrat pa res ni bilo. Na plese tudi nisem hodila, je bilo predaleč."

Potem pa sta si ustvarila družino in zagospodarila na kmetiji ... Ste imeli veliko zemlje in živali? Kako je s tem zdaj?

"Zemlje je bilo sprva malo, pa še to je bil sam breg, nato pa jo je nekaj dokupil moj oče. Kupal je kope, delal v gozdu in s prislužil denar za zemljo. Oglje se je razvažalo z vozovi, ki so jih vlekli voli, saj cest takrat seveda ni bilo. Samo z zemljo se ni dalo preživeti, zato je tudi moj mož hodil v službo. Najprej je delal v apnenci, potem pa na rudniku. Sama pa sem skrbela za otroke, zemljo in živali. Imeli smo kako govedo, prašiča, kokoši in ovce. Nekoč se je tod mimo prikolovratil trop šakalov in soseda je videla, kako je eden zgrabil jagnje in ga odvlekel. Tudi volkovi so pobijali živali, za hrano seveda, vendar so jih okoli leta šestdeset iztrebili. Še se najde kakšna volčja jama, vendar so v glavnem zasute in zaraščene. Kjer so imeli volkovi svojo pot, so namreč ljudje skopali jamo, vanjo dali meso in jo pokrili z vejami, da se je žival ujela. Sicer pa smo vso hrano predelali doma. Zelo veliko žita smo imeli ... in iz njega domač kruh. V trgovini smo kupili le kavo, sol, sladkor, pa še to redko, saj je bilo treba daleč pešočiti. Sem si pa kupila nahrbtnik, da sem lažje nosila. Po vojni so tisti, ki so hodili v službo, dobili karte, ki so jih potem zamenjali za živež. Tudi moj mož jih je imel, ker je bil zaposlen. Zdaj sadimo predvsem krompir, peso in zelje."

Štiri otroke ste rodili, hčerke žal ni več ...

"Ja, štiri. Zdaj pa sva sama z Jankom, saj tudi moža nimam več. Poslovil se je leta 1990. Minka je umrla pri svojih 45 letih, druga dva sinova pa sta si ustvarila družini drugje. Pogrešam jih ... Minka je bila najstarejša. Kmalu po rojstvu je zbolela in nikoli ozdravela; ne vem, morda se je že rodila bolna. V šolo ni hodila, je pa bila doma v veliko pomoč. Zelo navezana je bila na živali in izredno skrbna. Ko se je bližal čas hranjenja, me je vedno opozarjala in priganjala, pa četudi smo imeli kakšne obiske. Najraje je bila doma, tako da sem jo s težavo prepričala, da sva šli v toplice ali na morje kdaj pa kdaj. Pa še to zelo redko in

vedno z društvom, v katerega je bila včlanjena moja hčer. In kako dolge lase je imela (Marica je pokazala sliko deklice z lasmi do kolen)! Ko je reva umrla, kar zaspala je, sem vprašala, kaj bodo naredili z njenimi kitami, pa so jih razpustili in lepo počesali ... Ne vem, zakaj je umrla ... Tri dni je trajalo, kar spala je in zaspala za zmeraj ..."

Ostali sinovi pa so se izšolali in živijo vsak svoje življenje. Slavko je hodil v doliško oz. mislinjsko šolo, starejša sinova pa na Kozjak, kajne?

"Da, tako je pač nanese. Janko je ostal doma in se poleg službe in dela doma ukvarja še z lovom (ravno za neke izpite se je pripravljaj, ko sem bila pri njih), Justin gospodari na eni kmetiji nedaleč od tu, Slavko pa se je poročil v Slovenj Gradec. Slavka pa res že dolgo nisem videla. Pogrešam ga ..."

Še vedno je okoli hiše sam breg, še dobro, da je Janko ostal doma, sami bi težko auživali. Zdaj so stroji, kako pa ste včasih pospravljali pridelke in seno?

"Seno smo naložili na veje in jih vlekli, kar smo pridelali na njivi, pa smo znosili domov v košu. Les in ostalo, kar se je prodajalo, so na vozovih vlekli voli. Je pa tu blizu nekoč tekla ozkotirna železnica, s katero so tvorili oglje izpod Basališča (1272 metrov, najvišji vrh Paškega Kozjaka), napeljana pa je bila tudi žičnica, po kateri so spuščali les. To dvojje je obratovalo še nekaj let po prvi svetovni vojni."

Ste pa daleč okoli poznani po nečem drugem. Rože so vaša strast, a ne navadne rože.

Vse življenje se ukvarjate z izdelovanjem rož iz papirja in podobnih materialov. Celo v Ruše je segel glas o vaših umetninah.

"Večinoma jih delam za druge, za poroke, birme, za krašenje cerkva. Ljudje mi navadno dajo denar za material, saj sami ne vedo, kakšnega kupiti, potem pa naredim, kar želijo. Veliko rož pa sem naredila tudi za cerkve, za tole na Paškem Kozjaku skrbim že 30 let. Prišlo je obdobje, ko so vsi od Slovenj Gradca do Vitanja hoteli vence iz papirnatih rož okoli razpela v kotu. Cele dneve in ob luči ponoči sem jih izdelovala. Takšne so (pokaže dve, ki jih je izdelala med pogovorom)."

Tale jagermeister, ki ga je nalil Janko, je tudi vaše delo, če se ne motim ...?

"Tudi tega delam, res je. Pomembni so pravo razmerje, prave sestavine in način priprave ... Nekoč sem si sama pozdravila rano na želodcu z enim takih zvarkov. Bolel me je trebuh, in sicer tako zelo, da se mi je nekoč stemnilo pred očmi. Omedlela sem od bolečin in takrat sem se odločila, da obiščem zdravnika. Predpisal mi je zdravila, ki pa niso kaj prida pomagala. Šla sem ponovno, na avtobusu pa sem se zaklepetala z neko gospo, ki mi je svetovala, naj tablete vržem proč in poskusim z domačim zdravilom, katerega recept mi je tudi zaupala. Pa sem se lotila zdravljenja. Ne boste verjeli, s čim ... Vsako jutro sem v šilce domačega žganja iz češpljevih tropin (še boljše je, če je žganje skuhano iz borovnic - ne da so namočene vanj, iz njih mora biti narejeno) namočila tri zrna česna, ki sem jih prej zdrobila z nečim lesenim. Ne sme biti kaj drugega kot les. Pol ure ali malce več je to moralo stati, potem pa sem pripravek spila; na tešče. Nato sem smela jesti, seveda lahko hrano in nič sadja."

Poroka Marice in Justina, avgusta leta 1962

To sem počela dva tedna, potem pa sem imela ponovni pregled pri zdravniku. Zdravnik se je nekam čudil, me dvakrat pregledal in ves čas spraševal, če še kaj boli. Na koncu je dejal, da so tablete zares pomagale, saj ni več videti ničesar. Tablete so v resnici zgorele v štedilniku, jaz pa sem poskala liter in pol žganja. In potem takoj prekinila s to kuro, saj vemo, kam lahko vodi ..."

Maričin oče je hišo, v kateri Janko in njegova mama živita še zdaj, dobesedno prestavil z enega konca na drugega. Lastnik je bil nekoč nekdo drug in tudi stala na tuji zemlji, ko pa so jo dobili v last Jurkovi, jo je Maričin oče po delih znosil na mesto, kjer stoji še danes in ima hišno številko Srednji Dolič 52. Malce nenavadno, da je tam Dolič, ampak tako so pač pomembni možje nekoč začrtali mejo ... Če vas pot zanese na Basališče in si zaželite prijaznega pozdrava in stiska gostoljubnih rok, le potrkajte na vrata Maričine hiše.

Ob 65-letnici zmage nad fašizmom objavljamo dva zapisa o Mislinjski dolini v majske dni leta 1945.

Spomin na dr. Alojza Simonitija

Marija Gams

V mesecu maju letošnjega leta se je naša družba spominjala preteklih dogodkov in velikih osebnosti, ki so pustile sledi za seboj v času. Na področju Slovenj Gradca se je iz javnega spomina po krivici spustilo ime dr. Alojza Simonitija, dr. medicine, specialista interne medicine ter specialista za tuberkulozo.

Dr. Simoniti je v Slovenj Gradec prišel leta 1937 in je začel delati kot predstojnik Splošne bolnišnice Slovenj Gradec, prevzel je tudi Interni oddelek bolnišnice, popoldne pa je delal kot vodja novoustanovljenega Protituberkuloznega dispanzerja. Zaradi svoje strokovnosti in organizacijskih sposobnosti je dosegel uspeh pri omejevanju širjenja pljučne tuberkuloze, ki je bila tedaj še vedno med najpogostejšimi vzroki za smrt.

Dr. Simonitija sem osebno spoznala v zimskih mesecih leta 1945, ko sem bila prisiljena poiskati zdravniško pomoč za svojega brata partizana Slavka Gamsa s partizanskim imenom Branko - Lipe, ki smo ga težko bolnega skrivali v podstrešni sobi naše domače hiše v Trebuški vasi. Po pomoč sem se obrnila nanj, saj sem od drugih izvedela, da je zanesljiv. Obiskala sem ga na domu in mi je brez vprašanj, kljub nevarnosti, saj bi bil zaradi pomoči partizanom gotovo hudo kaznovan, dal za brata recepte za zdravila in navodila za zdravljenje. Tedaj (februarja 1945) se je namreč vrnil s Saškega, kamor so ga okupatorji prisilno izgnali, na bolniški dopust (zbolel je za tuberkulozo) in je potem ostal. Po razglasitvi konca II. svetovne vojne so se po Mislinjski dolini pričele umikati množice vojakov in civilistov različnih narodnosti. Oboroženi vojaki so vdirali v hiše in jemali vse, kar so potrebovali. Oboroženi ustaši so imeli težke izgube v boju s partizani v Mislinjskem klanecu, zato so v Šmartnem začeli loviti talce. Tu so zajeli in vlekli s seboj 30-letnega kovača Franca Gašperja, v Trebuški vasi pa mojega očeta, tedaj 64-letnega Jurija Gamsa. Tekla sem za kolono vojakov in civilistov in na Glavnem trgu v Slovenj Gradcu naletela na lastnika trgovine Vinka Rozmana, ki se je pogovarjal z gradbenikom Štefanom Verčnikom. Povedala sem jima, da ustaši s seboj vodijo dva šmarška talca, onadva pa sta mi povedala, da so partizani že v starotrškem župnišču in v kasarni (vojašnici), a jih je premalo in so nemočni. Vinko Rozman je poznal mojega

očeta in mi je pokazal, kje se nahaja. Ko sem ga zagledala, sem ga poskušala izvleči iz kolone, pa mi je ustaški vojak zagrozil s puškinim kopitom in me pregnal, med tem pa so ustaši zajeli in odgnali s seboj kot talca tudi moja sogovornika Vinka Rozmana in Štefana Verčnika.

Kot smo izvedli kasneje, je žena Vinka Rozmana tekla v bolnišnico in obvestila dr. Alojza Simonitija o zajetu talcev ter ga prosila za pomoč. Dr. Alojz Simoniti je takoj odločno in preiščeno stopil v akcijo, da bi jih rešil. Z lažje ranjenim visokim ustaškim oficirjem sta tekla skozi celo mesto za kolono bežečih in sta jih dohitela na cesti ob Tovarni meril. Povedati je treba, da je bilo takrat zelo nevarno ne samo teči, ampak že hitro hoditi, saj so na take umikajoči se vojaki streljali. Dr. Simoniti je vodstvu kolone odločno predočil, da v slovenjgraški bolnišnici zdravijo njihove ranjence in da ne dovoli, da bi naše ljudi streljali kot talce. Vsakega talca posebej je za roko izvlekel iz kolone in zahteval od ustašev, da jih pustijo. Vsi štirje rešeni talci so se razbežali, nekaj minut po tem pa so partizani začeli streljati na kolono z legeskega roba. Dr. Simoniti je s svojim pogumom in odločnostjo gotovo vsem štirim rešil življenje. Po osvoboditvi je bil dr. Simoniti imenovan za referenta na Zdravstvenem odseku in je nadaljeval z delom tudi kot vodja v Protituberkuloznem dispanzerju. Razmere so bile težke. Umikajoči se vojaki so vdrlji v hišo, kjer je bil protituberkulozni dispanzer, odnesli vse, kar se je dalo odnesti, drugo pa so uničili. Od vse opreme je ostal le star rentgenski aparat. Mene so določili za pomočnico dr. Simonitija, ker sem imela tedaj edina končano triletno sestrsko šolo za delo v javnih preventivno zdravstvenih domovih. Moja glavna dolžnost je bila prostore spet usposobiti za delo. Opremo sem iskala na vseh koncih in krajih, največ sem našla v skladiščih narodne imovine in potem dala obrtnikom, da so popravljali in čistili. Z veliko truda so bili prostori za silo usposobljeni in s 1. oktobrom 1945 smo začeli z rednim delom vsak torek in petek od 14. do 17. ure. Za naju oba, za njega kot zdravnika in zame kot za sestro, je bilo delo v dispanzerju t. i. prekourno delo. Imeli smo zelo veliko obiska, tako da se je delo v dispanzerju praviloma zavleklo pozno v noč. Že pred vojno je bilo veliko tuberkuloznih bolnikov, po vojni pa se je njihovo število zaradi neurejenih razmer in pomanjkanja še povečalo. Mnogo ljudi se je iz pregnanstva in taborišč vrnilo s težko tuberkulozo. Pripravili smo letake, jih lepili in razdeljevali ter na ta način izobraževali prebivalce in jih vabili na preglede. Razdeljevali smo tudi strokovni časopis in organizirali »teden tuberkuloze«. Dr. Simoniti je v bolnišnici zdravil, v dispanzerju pa je opravljal preglede in tudi kurativo. Delo v dispanzerju je organiziral tako, da se je vsak bolnik slekel šele tik pred pregledom in vsakega je spoštljivo obravnaval in posebej skrbno pregledal. Na ta način si je pridobil spoštovanje in veliko zaupanje pacientov. Na kontrolne preglede k nam so hodili tudi tuberkulozni bolniki iz Banata. Njihova zdravstvena ustanova jih je v poletnih

mesecih vsaj dve leti pošiljala v manjših skupinah v hotel Korotan v Slovenj Gradec. Naša sredstva so bila omejena, dela pa veliko. Zaradi pomanjkanja strokovnih delavcev sem lahko opravila le najnujnejše obiske na domovih. Kljub težavam in pomanjkanju je znal dr. Simoniti delo organizirati tako, da so bili pacienti zadovoljni, zaposleni pa smo delo z veseljem opravljali, saj nam je vedno zaupal. S tem zapisom sem želela resnične dogodke obvarovati pred pozabo.

Nekaj spominov na očetovo delovanje ob koncu 2. sv. vojne.

Nekega večera v začetku maja 1945 je prišel k očetu tovarnar Potoschinig. Imela sta zaupen pogovor, za vsebino katerega sem zvedel šele kasneje. Prišel je s predlogom poveljnika vojašnice v Slovenj Gradcu, namenjenega partizanom, da bi se nemška garnizija in partizani ne napadli. Seveda je bilo tako dogovarjanje za nemške vojake izjemno nevarno, saj je bil gestapo v mestu še vedno prisoten.

Datuma ne vem, ko je oče odšel na Jesenovski vrh nad Trobljami. Zaradi boleznih ni mogel hoditi, zato je jezdil. Tam je bil štab brigade. Kolikor vem, do konkretnega dogovora ni prišlo, se pa slovenjgraška organizacija s partizani ni spopadla. Ne vem, kdo je vzpostavil zvezo med očetom in partizani, morda so bili to Tretjakovi v Trobljah.

V zvezi z vojašnico v Slovenj Gradcu še to. Ko je Nemčija 8. maja kapitulirala, sta bila v Slovenj Gradcu tako primarij dr. Stane Strnad kot moj oče. 8. ali 9. maja ju je poklical v bolnišnico tedanji direktor kirurg dr. Herbert Schwarz. Predal jima je bolnike in ustanovo ter se z družino odpeljal v Avstrijo. Kasneje je živel v Brucku na Muri. Kot zanimivost naj povem, da se je to zgodilo 4 leta in 1 teden po tem, ko sta bila 2. maja 1941 odpuščena iz službe.

Verjetno so očeta še istega dne poklicali v vojašnico. Poveljnik je predal poslopja z vsem inventarjem in se uradno poslovil. Nato se je vsa organizacija umaknila v Avstrijo, domnevam, da brez težav, saj tedaj tukaj ni bilo enot JA, slovenske brigade so pa bile na Koroškem.

Še na en dogodek bi želel opozoriti. 14. maja so se skozi Mislinjsko dolino in Slovenj Gradec umikale zadnje hrvaške enote po hudem boju pri Doliču. Pričakovali so napade partizanskih enot, zato so do Turiške vasi ali Šmartnega pobrali več talcev in jih vodili s seboj kot živi ščit. Ne vem, kdo je obvestil očeta v bolnišnici in ga prosil za pomoč. Oče je odšel proti Trobljam in se pogajal s hrvaškimi poveljniki. Z argumentom, da se v bolnišnici zdravijo tudi bolni in ranjeni Hrvati, ki so tu obležali, mu je uspelo, da so talce izpustili. Uro ali dve zatem so jugoslovanske enote napadle umikajoče se Hrvate.

Prim. **Jurij Simoniti**, dr. med.

Šoferske zgodbe

Črešnarjev Pepi
(drugi del)

Marjan Čujč

Ko sva bila stara dvanajst let, počitnic nisva preživljala več skupaj, temveč daleč vsak sebi, kot pastirja. S štirinajstimi leti sva postala vajenca, čeprav on sprva nad tem ni bil navdušen. Rad bi postal mehanik, kot jaz, pa ni imel te sreče, zato je nameraval delati v kleparskem podjetju kot pomožni delavec in čim prej zaslužiti ter pomagati mami in odraščajočim sestram. Po dolgem prigovarjanju je le pristal, da se bo izučil poklica, vendar je moral na obrtni šoli najprej opraviti sprejemni izpit. Tega pa se je bal, zato sem šel z njim. Na izpitni dan se je ves vesel prismejal iz razreda in povedal, da tako lahkih računov in vprašanj ni pričakoval. Tega sem bil zelo vesel tudi jaz, zamolčal pa sem mu, da sem pred tem govoril z ravnateljem obrtne šole, mu opisal težko prijateljevo življenje in ga prosil, da naj bodo pri izpitu prizanesljivi. Zdelo se mi je, da je ravnatelj moje zavzemanje za prijatelja kar malo ganilo.

Časa za druženje pa kot vajenca nisva imela. Delal sem cele dneve, on pa tudi. Dopoldne v delavnici, popoldne pa v obrtni šoli. Ostale so le nedelje z delovnimi akcijami za nov gasilski dom in gasilske vaje. Ko je nekoč pri Brančurniku postavil keglje za svoje šefe, mu je nek nečakani kegljač zalučal kroglo v gleženj tako, da ni mogel stopiti na nogo, ki mu je močno otekla. Posadili so ga na kolo in z eno nogo je nazadnje le privozil do nas, kjer sem si ga naložil na hrbet in odnesel v strmino do doma. Tam sem ga obiskoval, dokler mu oteklina na nogi ni splahnela, ko sem bil nekoč pa jaz bolan, mi je obiske vrnil tako, da je šel tudi sam v bolnišnico. Dr. Flis je bil pač dobra duša in je posebno delavcem rad pogledal skozi prste.

Ko sva se izučila, je bilo v pogledu najinega druženja še slabše. Kleparji so imeli veliko dela na terenu in tudi skrb za domače ga ni nikoli zapustila, jaz sem bil pa kot novo pečen šofer tudi veliko zdoma. Čas, ko sva bila skupaj, sva pa zato tem bolj izkoristila. Zelo sva se veselila trenutka, ko si bova lahko kupila obleke, primerne za ples, in se pokazala v ravninski kavarni, kjer so poleg rednih prirejali tudi mladinske plesne. Na Prevaljah je na mladinskih plesih igral nek vojni ujetnik, večinoma nemške šlagerje in brez tiste Rozamunde se seveda noben ples ni končal. Ker nemščina ni bila dobrodošla, so plesalci prepevali po slovensko "Tri riti ... skup zašiti z eni dolgimi niti, to mora luštno biti" in se tako lepo zabavali brez vsake pijače. Včasih sem moral s sestrami na ples kot peto kolo in če so hotele, da sem pomagal upravičiti kak zamik določene ure, ko so morale biti doma, so me učile tudi plesati. Res pa je, da so v te namene s seboj raje jemale mlajšega brata. Plesati smo se učili tudi fantje v vajeniški šoli v Ljubljani in izkoristili kako večerno učno uro, če nam je vzgojitelj dovolil. Svoje plesno znanje sem prenašal tudi na Pepija, ki prej teh možnosti ni imel. Včasih sva vadila tudi pozno v noč. Na pol poti do njegovega doma je stala košata smreka, pod njo pa je bil raven prostor, posut z iglicami in primeren za vajo. Na tem samotnem mestu in v trdi temi sem štel pa žvižgal ali pel, dokler tistih osnovnih plesov ni obvladal vsaj tako kot jaz, ki pa tudi nisem kaj prida plesalec. Polka, valček, tango in angleški valček so bili vse, kar sva znala, le da je bila velika težava ta, da prijatelj ni imel posluha in dolgo časa ni ločil polke od valčka. Kar nekaj časa je trajalo, da je uspel te zadeve ločiti. Na prvih plesih sva te težave reševala tako, da sva počakala na začetne takte muzike, nato sem mu pa zašepetal, kaj naj pleše. Jaz pa ne bi bil jaz, če mu včasih ne bi narobe svetoval in takrat je prišel k mizi z rdečimi ušesi in ni vedel, zakaj je hotelo dekletu plesati polko, če pa sem jaz rekel, da igrajo valček. No, te težave so kmalu minile in dekleta so rada plesala z njim, saj je bil v družbi zelo prijeten, zabaven in duhovit fant.

Pred mojim nekdanjim domom v leškem grabnu

Veliko razočaranje sva doživela na vojaškem naboru. Mene so takoj potrdili v vojaško avtošolo, njega pa, vsaj po mojih ocenah, v najtežji vojaški rodi, k lahkemu topništvu. Tam, kjer odpovedo tudi mule, morajo njihove tovore prevzeti vojaki v tej enoti. Pa še za začasno nesposobnega so ga spoznali, kar je pomenilo, da ga bodo nekoč že poklicali, če ne prej, ko bo star sedemindvajset let. V teh letih je bil pa naenkrat sposoben vsak. Tež usodi se je on izognil tako, da jo je popihal čez mejo takoj po mojem odhodu k vojakom, česar mi pa prej seveda ni zaupal. Ker vojaške oblasti vojakom dopisovanja s tujino niso dovoljevale, sva si pozdrave pošiljala le preko domačih. Njega je v tujino gnala tudi zavest, da bo le tako lahko pomagal mami vdovi in nedoraslim sestram, ki pa so se mu z leti v tujini pridružile in tam tudi ostale. Mati je tisti domek v strmini zapustila in se preselila v vas, otroke pa občasno obiskovala pri njihovih družinah v tujini in na starost prav lepo živela. Kar pa si je po vsem dotedanjem trpljenju tudi zaslužila.

Po prihodu od vojakov sem prijatelja seveda zelo pogrešal, toda mlada družina in skrb za gradnjo doma so mi pomagale odvračati misli nanj. Na obisk v domovino ni smel misliti, dokler ni dobil nemškega državljanstva. Še posebej zato, ker je pobegnul že kot vojni obveznik. Po desetih letih je državljanstvo dobil, kakšno leto poprej pa je prišel do Pliberka in takrat sva se srečala po dolgih letih. Ko se je na meji poslovil od mojih domačih, obisku so se namreč pridružili tudi moji starši, ki so ga imeli zelo radi, sva ostala še dolgo v objemu in jokala kot otroka. Na površje so planila dolgo zadrževana čustva in spoznanje, da so se najine poti in želje iz mladosti za vedno razšle ter da nama bodo življenje odsej popestrili le redki obiski. Ko me je miličnik na naši strani meje sočutno vprašal, kdo je fant, ki si briše oči in še vedno maha v pozdrav, sem imel občutek, da bi mu on tudi brez potnega lista dovolil obiskati domači kraj. To se je pozneje tudi uredilo in preživljali smo prelepe skupne dopuste, bodisi v Nemčiji v njegovem velikem vrtu ob reki Kocher, bodisi na morju ali v domačem kraju pri nas. Nekeč je prišel Pepi na obisk k bolni materi in ob tej priliki mu je neki znanec priskrbel več litrov domačega žganja za rojake v Nemčiji. Fant je dejal, da lahko pletenko z žganjem v izogib carini dvigne kar pri njegovem stricu v Pliberku, kamor jo bo dostavljal sam. Prijateljela sem ob vrnitvi spremljal tudi jaz, da bi mu pomagal poiskati hišo, v kateri ga čakala pletenka. Strah, ki sva ga doživela takrat, ko je zadel racmana v vodi, ni bil nič v primerjavi s tem, kar sva doživela, ko je pozvonil na naslovu določene hiše. Meni, ki sem ostal v avtomobilu, je kri zaledenela, kako se je pa počutil prijatelj, ko je na hišnem pragu zagledal osebo v carinski uniformi, pa raje ne povem. Ko se je ta mož vrnil v notranjost hiše, sva s strahom pogledovala, od kod bodo prihiteli policisti in naju prijeli kot tihotapca. Nič takega se ni zgodilo. Uniformirani mož je prinesel pletenko na prag hiše, podal roko prijatelju in mu prijazno zazele srečno pot v Nemčijo.

Na prvih obiskih v njegovi novi domovini sem se najraje zadrževal ob avtomobilskih trgovinah in občudoval avtomobile, ki za nas še dolga leta niso bili dosegljivi. Ko smo se nekoč tako potikali v mestu, me je odvedel v neko kinodvorano, medtem ko sta ženi uživali ob modnih

In takšna sva sedaj, po sedemdesetih letih

izložbah na drugi strani ulice, in mi predlagal ogled večernega programa. V prostrani avli so bile v krog postavljene kabine in v tako sem na njegov predlog vstopil. V neko režo na steni je spustil kovanec za eno marko, nato se je oddaljil. V steni se je odprla linica, skozi katero sem pogledal v notranjost. Pred menoj se je pojavila lepo opremljena soba z vrtljivo posteljo in na njej naga lepota, ki je radovednežem eno minuto razkazovala svoje čare, nato se je linica zaprla. Ker kabine od presenečenja nisem takoj zapustil, je kolega v režo spustil še eno marko. Medtem je prejšnje dekletu zamenjala črna lepota in verjamete mi lahko, da tudi tokrat nisem mižal. Ko je kolega videl, kako mi je nerodno pred drugimi ljudmi, se je le porogljivo režal in me spomnil, da tudi njemu ni bilo prijetno takrat, ko je hotel plesat polko namesto valčka. Ja, Pepi je bil pač tak, da mi nikoli ni nič zaračunal, pa tudi dolžan ne ostal.

Zdomcem njihovega življenja nisem zavidal. Morda sem si želel le tega, da bi se nekoč tudi sam vozil v kaki zloščeni limuzini namesto s fičkom. Ko sem pa ugotovil, da je bil lep avto za nekatere vse, kar so si v dolgih letih dela v tujini pridobili, me je pa tudi to poželjenje minilo. Bivanje v tujini je nekaterim prineslo vse kaj drugega kot to, o čemer so sanjali, ko so odhajali v svet. Otroci, rojeni v tujini so poglani korenine tam in jih na domovino njihovih staršev nič ne veže. Še jezik ne, če nista oba starša iste narodnosti. Tisti, ki so si za starost zgradili dom v domačem kraju, so sedaj razpeti med dve domovini in s strahom pričakujejo, kako bo potem, ko obnemorejo. Z denarjem si sicer lahko plačaš postrežbo, ne moreš pa kupiti topline in prijaznosti, ki jo v dneh boleznin in obnemoglosti najbolj potrebuješ. To lahko človeku nudijo le svojci in prijatelji, če so v bližini. Mnogim starejšim ljudem pomagajo osamljenost premagovati le hišne živali, ki so jih pravzaprav nehote podedovali od svojih otrok ali vnukov in ko preminejo te, si novih ne upajo omisliti, ker ne vedo, kako se bo tem ljubljencem godilo potem, ko sami ne bodo mogli več skrbeti zanje. Marsikomu povzroča to spoznanje večjo skrb kot pa to, kaj se bo po njihovi smrti zgodilo z imetjem. Tako se pač godi na tem svetu vsem nam. Nekateri so zadovoljni z vsem, drugi z ničemer. Na nekatere stvari moremo vplivati, na druge ne. Jaz sem srečen, da sem preživel najlepša leta mojega odrasčanja s prijateljem, kot je Josef, kakor ga sedaj kličejo v novi domovini, in tega odnosa med nama ne more skaliti nič. Radi prijateljewe boleznin so se nekdanja srečanja in obiski res končali, toda lepi spomini na najina skupna doživetja bodo vedno ostali in to je za nekdanja skromna fanta, ki si ob opravljenem pomočniškem izpitu nista upala privoščiti niti poštene malice, dovolj.

Pripis

Pepija ni več. Umril je na dan, ko so bili spomini na najina skupna doživetja za objavo v Viharniku že oddani. Da je njegova bolezen tako resna, nisem slutil, še manj verjel. Če je res, da je z vsako smrtjo tudi sočustvujočega človeka manj, potem je s prijateljewo smrtjo tudi mene manj. To pa je tudi vse, kar mi sedaj še lahko dam.

Marjan

Gasilci počastili svojega zavetnika

Stane Koselj

V začetku maja goduje sv. Florjan, zavetnik gasilcev. Njegova podoba krasi prenekateri gasilski dom na slovenskem, saj velja za varuha pred požarom. V Podgorju je kmalu po osamosvojitvi zaživela stara navada, da se na Florjanovo nedeljo zberejo gasilci pri bogoslužju. V paradnih oblekah so napolnili vaško cerkev sv. Urha, kjer jih je nagovoril župnik Leopold Korat in jim zaželel uspešno delo, skupaj pa so se priporočili sv. Florjanu.

Po maši so se zadržali pred cerkvijo ob prigrizku in kozarcu rujnega ter poklepotali med seboj in s krajani.

Danjelova lipa je padla

Vinko Lenart

Neurje 2006 je povzročilo v Mislinjski dolini veliko škode, saj je narava z za nas nenavadnim vedenjem posegla v našo dolino. Veliko škode je bilo videti na infrastrukturi in v gozdovih. Izločila pa ni niti gospodarskih objektov.

Divjanje vetra, ki se je razbesnel nad Mislinjsko dolino, ni prizaneslo niti večstoletni Danjelovi lipi, ki je krasila dvorišče domačije. Pod silo viharja je klonila in padla na novo hišo, kjer je povzročila kar nekaj preglavic. Zatorej ne bo odveč, da vas opozorim na stara drevesa, ki stojijo v bližini poslopij in bi ob morebitnem neurju ogrožala vašo varnost.

Literarni večer na kmetiji Uršnik

Vančy

Janja Pokeržnik bere svojo poezijo

Prof. Marijan Mikic predstavlja svoje poglede na kulturo

Prof. Marijan Mikic in pisatelj Jani Rifel sta dala pobudo in organizirali smo literarni večer. V soboto, 29. maja 2010, popoldne smo se zbrali na kmetiji Uršnik na Sv. Danijelu nad Trbonjami. Literati Janez Jurič, Jani Rifel, Ivan Rus in mlada

pesnica Janja Pokeržnik so brali svoja literarna dela, mlada Sandi in Urška Pešl iz Trbonj pa sta večer popestrila s pesmijo in glasbo iz frajtonarice. Za uvod je poskrbel prof. Marijan Mikic s svojimi pogledi na kulturo. Na kraju so si v spremstvu gospodarja udeleženci ogledali muzej starega kmečkega orodja, ki se je včasih uporabljalo na kmetijah, gospodinja pa je

poskrbela za dobroto na mizi. Vsem udeležencem je ostal večer v nepozabnem spominu in so si zaželeli še kakšne ponovitve.

Avgust Kovač

1914–2010

Toplo pomladno sonce nas je zvalo na plano, družino Avgusta Kovača pa je obdala žalost.

Gustl, kot so ga klicali, se je rodil 8. avgusta leta 1914 v Paki pri Velenju. Odraščal je v preprosti družini. Ko je dopolnil šest let, so ga starši dali v rejo teti Mariji na Slugovo domačijo v Šmartno. Tu je končal osnovno šolo in izobraževanje nadaljeval v Slovenj Gradcu, kjer se je izučil za zidarja. Prvo zaposlitev je našel v Tovarni meril, naslednjo pa v gradbenem podjetju pri mojstru Verčniku.

Med vojno je skusil najbridkejšo plat življenja v nemškem delovnem taborišču, kamor so ga leta 1941 poslali po tem, ko so ga ujeli. Dve leti kasneje je odšel med partizane in pogumno deloval v vrstah Zidanškove brigade. Bil je intendant v Paučkovih bolnišnicah na Pohorju. Po šmarški dolini je bil poznan kot predan in zaveden branilec domovine, ki je za osvobodilno fronto delal že od samega začetka. Njegova družina je medtem trpela, a vendar je vsem, ki so kar koli potrebovali, nudila pomoč.

Vojna, vojska in orožne vajo so Gustlu vzele šest let in štiri mesece življenja.

Ljubecni ne moremo načrtovati, niti se ji izogniti, vedno nas sama preseneti. Tako se je zgodilo tudi mlademu, nekaj več kot 30-letnemu Gustlu, ko je spoznal Krivčevo Ivanko, se zagledal vanjo in se leta 1946 z njo poročil. Rodili so se jima štirje otroci, Gustl pa je vzporedno s svojimi otroki vzgajal tudi Ivankino hčerko Milko in lepo skrbel zanjo. Pridne roke, vztrajnost in družina so Gustla gnale k uresničitvi njegovih sanj. Sam je postavil hišo, v katero se je družina preselila leta 1950. Z ženo Ivanko sta uspela dobro vzgojiti vse otroke in jim pomagala doseči cilje, kar je bilo v tistih časih veliko težje kot danes.

Ob skrbi za družino je pomagal še sosedom, znanecem in prijateljem, vsa leta je delal v gradbeništvu ter se leta 1961 upokojil. S svojim znanjem in delavnostjo je pomagal pri gradnji hiš svojim otrokom. Skoraj ni zgradbe v Šmartnem, ki ne bi bila deležna Gustlove roke.

Ob delu in družini je vložil veliko energije v druge aktivnosti; v Prostovoljnem gasilskem društvu Šmartno je pustil nešteto minut in ur.

Umetniško žilico je sproščal v igralski skupni Šmartno, bil pa je tudi član organizacije Združenja borcev za vrednote NOB, Rdeči križ in Društva upokojencev Šmartno.

Poleg njegovih otrok mu je jesen življenja lepšalo in bogatilo še 16 vnukov, 19 pravnukov in 2 prapravnuka. Leta 1992 mu je umrla žena. Zadnja leta njegovega življenja je lepo skrbel za hči Pavla.

Gustl je bil najstarejši krajan Šmartna in širše okolice, njegovo razmišljanje in dejanja pa so bili marsikdaj pouk in poduk mlajšim.

Hernik Založnik

1927–2010

V nedeljskem popoldnevu, 9. maja 2010, smo se številni Mislinjčani, sorodniki in znanci poslovili od Henrika Založnika. Letošnji mesec cvetja ga ni več ogreval, saj se je po novem udarcu kapi znašel v slovenjegaški bolnišnici in vse bolj tonil v nezbranih mislih.

Čeprav je bilo njegovo otroštvo odeto v revščino, se ga je vselej rad spominjal, zaradi navezanosti na brate in sestre, ki jo je porajalo sicer trdo, a toplo družinsko življenje. Kot pastirček se je navezal na zemljo in gozd, ki sta mu ob razkrivanju zakonitosti narave povrnila marsikatero uro znanja, za katero je bil prikrajšan, ko zaradi dela ni smel v šolo. Mladost ga ni zresnila zaradi zgodnjih službovanj med gozdarji, ampak zaradi krutih doživljanj 2. svetovne vojne. Ko bi moral v nemško vojsko, mladenič ni okleval in se je odločil, da se bo raje pridružil partizanom. Tako se je ob koncu leta 1943 znašel v jurišnem bataljonu Šercerjeve brigade. O njegovi aktivni predanosti domovini priča tudi zapis v knjigi o Šercerjevi brigadi. S soborci se je Henrik srečeval tudi po vojni, saj je bil vsa leta član organizacije ZB. Ko je v svobodi končno slekel vojaško suknjo in se vrnil domov, se je z veseljem, kot preroben predal garaškemu delu pohorskega holcerja. Hriboviti kmetiji na Sovičevem pa je ostal zvest vse življenje, saj je zmožal po službovanju precej postoriti še doma. Čar mladosti pa je Henriku prižgalo druženje z Marijo, ki je v njegovo

življenje vnesla najlepša človeška čustva. Svoje vezi sta okronala pred oltarjem in se veselila otrok. Henrik je bil presrečen ob slehernem otroškem joku. Ne le ob rojstvih Toneta in Stanka, pa Marjane in Ivce, temveč tudi v trenutkih, ko se je kot dvomesečno dekletce v Založnikovi družini znašla Beba. Tako so Marijo vsi radi klicali. Za skromnega moža in očeta so bila to res lepa leta življenja. Čeprav je ob delu z motorno žago zbolel za astmo, je opravičoma gozdnega delavca ostal zvest več kot 41 let. Še v prostem času je posegal po lesu, saj je vsa leta delal šikle pa pletel koše in okrasne košarice. Njegov poseben hobi je bilo zbiranje rogov, pa čeprav se lovцем ni pridružil. Zdravje je sicer motilo njegovo pridnost, saj mu je življenje odmerilo šele 60 let, ko mu je z udarcem kapi ponagajalo srce. A si je ob vseh tegobah opomogel in se delu res ni znal izogniti. Hudo ga je potrla prezgodnja ženina smrt, ob bridkih preizkušnjah, ko sta umrla sinova Tone in Stanko, je zaječalo njegovo srce. Vero v življenje so ob hčerah dedku Henčku vračali vnuki. Kar z enajstimi se je lahko pohvalil. Pravnuki pa so ga kar pomladili. Radi so ga imeli vnuki in pravnuki in ob veselju z njimi je zmožal kljub osamljenosti še kar nekaj let živeti v svoji Veliki Mislinji. Pred petimi leti se je odločil, da bo jesen življenja preživljal v dolini, saj so novi udarci kapi ogrožali njegovo življenje. Pri hčerki v Tomaški vasi je bil deležen pomoči in oskrbe, a ga je še vedno vleklo v našo Mislinjo.

Skromnost in zadovoljstvo ob garaškem delu med holcerji mislinjskega gozdarstva sta Henrika odvrčala, da bi razmišljal o uveljavljanju pravic svojega partizanovanja. Šele v letu, ko je praznoval osemdeseti rojstni dan, se je ojunčil in prosil za pomoč mislinjsko organizacijo ZB. Hvaležen je bil, da smo spoštovali sodelovanje preprostega človeka s hribovitega zaselka naše občine v jurišnem bataljonu Šercerjeve brigade. Ob težavah s spominom je lani maja zaživel v Domu starejših v Slovenj Gradcu. V letošnjem marcu so se nanj zgrnile še druge bolezenske težave in 7. maja zvečer je v bolnišnici umrl.

Kranjčevima Micki in Hanziju v spomin

Spet je v deželo prišla pomlad,
spet je tu pesem murnov in ptic,
spet so ozeleneli travniki, zacvetele rože.

Vse se je porodilo v novo življenje, a na Kranjčevi kmetiji na Gortini je ostal prazen prostor v mali leseni kočici. Iz nje sta pred letom za vedno odšla Micka in Hanzi in v častitljivi starosti zapustila svoje njive, polje in gozd, v katerem je še pred kratkim pela Hanzijeva sekira. Za vedno so utihnili vajini koraki, zamrla sta vajin smeh in dobra volja, sklenile so se roke, ki so nas vedno odprte sprejemale. Nas, vajine drage sorodnike in znance! Vedno nas je sprejel vesel nasmech in ob slovesu povabilo: Pa le še pridi! Hvala vama za vse to, za vajino ljubezen, ki sta jo razdajala; za topel stisk roke ob pozdravu in slovesu! Hvala za vajino vedno pogrnjeno mizo!

Čeprav sameva lesena kočica in balkona več ne krasi cvetje, sta še vedno z nami. Živita v naših srcih, v našem spominu, ki s časom utone, a nikoli ne zamre.

Vajino delo in trud sta končana. Po vajini poti hodi mladi rod, ki prav tako živi z zemljo in jo ljubi, kot sta jo vidva. Vajin trud ni bil zaman, položila sta ga v skrbne roke naslednikov, zato le mirno in spokojno počivajta in drobna lučka naj vama sveti v večno temo.

Spomin

Minevajo dnevi, tedni, meseci, leta,
lepota cveta in življenja mine, a nikdar ne mine spomin,
spomin na ljubljeno osebo, osebo, ki je bila nekoč del našega življenja, našega srca.

Ob 10. obletnici smrti se z lepimi spomini in žalostjo spominjamo našega očeta, dedka in pradedka Jožeta Sešla, zelo radi pa se tudi spominjamo njegove dolgoletne življenjske sopotnice in naše najdražje mame in babice Vere Sešel; od njene smrti je minilo že težkih 21 let.

Hvala obema za vse!

Njuni najdražji

Tone Sovič 1942-2010

Novici, da je nenadoma ugasnilo življenje Antona Soviča, resnično nismo mogli verjeti. Nikoli nismo slišali, da bi potožil o zdravstvenih težavah, nasmejan je bil še na zadnjih nastopih in vajah folklorne skupine Majstrski. V teh deževnih majskih dneh je počival zaradi prehlada. V ponedeljek pa so ga domači le prepričali, da je obiskal zdravnico. Po pregledu so ga z rešilnim vozilom pripeljali v slovenjegraško bolnišnico, kjer je v torek po polnoči onemelo njegovo srce.

Mama Antonija, ki je rodila kar deset otrok, je 16. aprila 1942 doma, na Koneški kmetiji v Mali Mislinji, rodila našega Toneta. Skromno je bilo njihovo otroštvo, tega, da je moral kmalu poprijeti za delom, se je Tone vselej spominjal. Po končanem 1. razredu v OŠ v Mislinji je moral v Otiški Vrh, kjer je služil pri

Bauhu. Čeprav je bila tam poročena mamina sestra, mu z delom od jutra do večera niso prizanašali. Ko so bila za njim osnovnošolska leta, se je lahko vrnil domov. Postal naj bi mesar, zato se je učil in delal pri Kosaberju v Kuharjevem parku v Slovenj Gradcu. Ker pa se je ponesrečil oče Ivan, je Tone moral domov. Predvsem delo furmana je opravljal vse do vojaščine. V Splitu je kot kuhar odslužil vojaški rok in bil ponosen, da se je domov vrnil z medaljo. Brž se je zaposlil v slovenjegraški tovarni usnja. Ker je bil priden delavec, ga je Nave poslal na izobraževanje v Nemčijo že po prvem letu službovanja. Tone je pridno delal kot delovodja in ostal tovarni kljub preimenovanju zvest 34 let. Zasluzka ni zapravljal, saj si je želel postaviti hišo v Šentilju. Z gradnjo je res začel, čeprav je delal v službi in pomagal še doma. Na kmetiji pri Dajelu v Šmartnem se je poleti 1974. leta zagledal v Majdo. Srca sta se združevali v enakem utripu in ljubezen ju je 10. maja 1975 združila pred oltarjem. Mladoporočenca sta zaživela v novi hiši v Šentilju, saj je sobo kot njun prvi srečni kotiček Tone že izdelal. Seveda je bilo pred njima dela še precej, a v dvoje sta zmogla dokončati prav vse. Življenje pa je našemu Tonetu še enkrat spremenilo načrte. Zbolela sta oče in brat Mirko in na Koneško domačijo sta se z Majdo vozila pomagat ob slehernem trenutku. Leta 1992 pa sta hišo v Šentilju prepustila hčerki Ireni in s sinovoma Darkom in Zdravkom zaživela na Tonetovi rojstni kmetiji. Tone je zmogel delati v službi in doma. V hlevu ob živini je bil resnično srečen. Na vole, dva sta bila vselej v hlevu, je bil zelo ponosen in ko je pred devetimi leti prodal mesarju poslednjega, je imel solzne oči.

Ob Majdi in otrocih mu lepih trenutkov ni manjkalo. Tudi na izlete in srečanja je rad šel, saj je bil član ZB, (bil je namreč rojen na partizanski domačiji), DIM-a, DU, KO RK in Turističnega društva.

Presrečen je bil, ko sta z ženo Majdo 20. maja 2000 praznovala srebrno poroko. Tudi ob upokojitvi, ki jo je isto leto na svoj rojstni dan dočakal zdrav, je dvignil kozarček. Avgusta, ko je moral tri leta prej na čakanje, pa se ni nič preveč rad spominjal. V cerkev je Tone rad stopil, nikoli pa z ženo nista pozabila druge maše pri Ahacu na Antonovo. Ko mu je ob njegovem prazniku tam stisnil roko naš duhovnik Tine, se je počutil kot v rajju. Rojstva folklorne skupine Majstrski leta 2001 tudi ni mogel pozabiti, saj sta z Majdo zaplesala že ob prvih vajah. Rad je imel tudi druženje, ki je krajane Male Mislinje povezovalo na najboljši način. Tone Sovič je imel rad tudi otroke. Vnuka Denis in Rok pa sta mu polepšala trenutke, ko ju je lahko čuval, in ga osrečevala, kadar sta se znašla na Koneškem. Dozdeva se mi, da ob vsem tem Tone, ki je bil pri zdravniku v ponedeljek šele drugič, na bolezen ni imel niti časa pomisliti. Ali pa je znal tegobe dobro skrivati, saj je šele nenadna smrt sporočila, da mu bolezen ni prizanašala.

Marjan Krizaj

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega očeta,
dedija in tasta

Rudolfa Strmčnika

1. 5. 1944–29. 5. 2010
z Graške gore

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem, prijateljem in sosedom, ki ste nam stali ob strani ob tem žalostnem in težkem trenutku, darovali vence, cvetje, sveče in svete maše. Zahvala tudi osebju Splošne bolnišnice Topolšica, Splošne bolnišnice Slovenj Gradec in dr. Aleksandri Žuber za zdravljenje in lajšanje bolečin, gospodu župniku Tinetu Tajniku, govorniku Mirku Rožancu in pevcem za zapete žalostinke. Hvala vsem, ki stojite ob njegovem grobu in mu prižigate sveče.

Žalujoči sin Rudolf z ženo Branko, vnuka Mitja in Luka in prijateljica Jožica

Prazen dom je in dvorišče,
naše oko zaman te išče,
ni več tvojega smehljaja,
utihnil je tvoj glas,
bolečina in samota sta pri nas.
Zato pot nas vodi tja,
kjer sredi tišine spiš,
a v naših srcih ti živiš.

Spomin

Edmund Pohovnikar

1937–2008

V naših srcih si zapisan,
čas nikoli ne bo izbrisan,
močno pogrešamo te vsi,
ki skupaj s tabo smo bili,
čeprav sedaj spokojno spiš,
v naših srcih še naprej živiš.

Žalujoči vsi tvoji

Hvala vsem, ki se ga spomnite, stojite ob njegovem grobu, naklonite lepo misel ali prižgete svečo.

Inflacija in kako pred njo zaščititi svoje prihranke

Bernarda Dretnik,
Samostojna premoženjska svetovalka

Inflacija se pojavi z izumom papirnatega denarja. Če količina denarja v obtoku narašča hitreje kot potrebe po denarju, se vedno pojavi razvrednotenje denarja.

Kot posledica inflacije, ki je denar razvrednotila, se pojavi **rast cen**, zato moramo za isto blago odšteti vedno večjo količino denarja oz. z enakim denarnim zneskom ne morete več kupiti enake količine blaga, kot ste jo pred enim letom.

Od ustanovitve FED 1913 je dolar izgubil 95 % svoje vrednosti, potem ko je bil pod zlatim standardom 200 let stabilen in medtem ko se je cena zlata dvignila z 20 na 1100 USD.

INFLACIJA IN VARČEVANJE

Znesek : 18.000,00 eur (enkratno)
Čas : 30 let (inflac. 7,20 %)

	nominalno	realno
"v nogavici"	18.000,00 €	2.235,78 €
Na banki (3% letne obresti)	43.690,72 €	5.426,82 €
Naložba (10% letni donos)	314.089,24€	39.013,01 €

Najbolj dovzetni za inflacijo so:

- bančne vloge,
- obveznice,
- klasična življenjska zavarovanja.

Zakaj mislimo, da je v prihodnosti inflacija neizogibna?

Dokler je povečanje denarja v obtoku, kar pomeni povečanje gospodarske rasti, denar ohranja svojo vrednost.

Danes lahko:

- na eni strani zasledimo, da države dajejo v obtok milijarde sveže natisnjene denarja za poživitev gospodarstva,
- na drugi strani pa so gospodarske rasti negativne.

Katere naložbe so v času inflacije priporočljive:

- stvarne vrednosti,
- surovine,
- plemenite kovine.

Zakaj plemenite kovine:

- zadolženost držav se povečuje,
- zlato in srebro že 6000 let stari valuti,
- omejene količine,
- davčne prednosti,
- likvidnost.

Tveganje je vedno prisotno, bolj kot z *varnimi* naložbami ga lahko zmanjšamo z razpršitvijo premoženja. (Nikoli ne nosi vseh jajc v isti košari.)

Spremembe so bile in bodo, saj se še ni zgodilo, da bi država imela toliko denarja, da ga ne bi mogla porabiti.

Njenih učinkov se iz preteklosti bivše Jugoslavije spomnimo prav vsi Slovenci in se zagotovo strinjamo z g. Fritzem Leutwilerjem, ki je 1984. leta dejal: "Na noben drug način kot z inflacijo ne more toliko ljudi v tako kratkem času tako močno obogateti in tako hudo obubožati."

Pred vsako naložbo svetujemo posvet s strokovno usposobljenim svetovalcem, saj vsaka naložba ni primerna za vsakogar. Na priporočila za vlaganja vplivajo leta, odnos do tveganja, želje in cilji posameznika, premoženjsko stanje in način vlaganja.

7. srednjeveški dan v Slovenj Gradcu

Ida Robnik

Tradicionalni srednjeveški dan je bil letos v nedeljo, 6. junija, v atriju in ob obzidju Rotenturna v Slovenj Gradcu. Prizorišče so zapolnili obrtniki s stojnicami, kjer so si obiskovalci lahko ogledali stare rokodelske obrti.

Program se je pričel s povorko vseh sodelujočih v kostumih in z dvigom zastave in nadaljeval z izvolitvijo mestne oblasti, s srednjeveškimi plesi in igrami ter vsem, kar sodi v srednji vek. Prireditev je trajala ves dan in je bila, kot vedno, dobro obiskana.

Otvoritev srednjeveškega dne v atriju Rotenturna v Slovenj Gradcu

Mlade kmetice

Kovač Pepi

Grajska gospoda

Viharnik

**GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.**

Izdaja:
Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d. d.
Vorančev trg 1, 2380 Slovenj Gradec

telefon: 02 88 39 480
faks: 02 88 42 684
e-mail: viharnik@gg-sg.si

Direktor:
Silvo Pritrznik

Glavna in odgovorna urednica:
Ida Robnik

Uredniški odbor:
Ida Robnik, Brane Širnik, Gorazd Mlinšek,
Jože Potočnik, Marta Krejan, Franc Jurač

Lektorica:
Marta Krejan, prof.

Naslovnica:
Gorazd Mlinšek

Oblikovanje in grafična priprava:
Unigraf - Igor Senekovič, s. p., Prevalje

Tisk:
ZIP center, d.o.o., Ravne na Koroškem

Na podlagi mnenja ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992 je
Viharnik proizvod informativnega značaja (tj. tarifne številke 3).

KD Gozdar v gosteh pri Slovencih v Zadru

Ida Robnik

Ob dnevu mednarodne kulturne raznolikosti 21. maja letos je plesna skupina KD Gozdar Črna na Koroškem gostovala in plesala Slovincem, živečim v Zadru in okolici, organiziranim v Kulturno društvo Lipa Zadar. Nastopili so na otvoritvi razstave tretje likovne kolonije umetnikov Slovencev, živečih na Hrvaškem, in gostov iz Slovenije v Turnju v petek, 21. maja, zvečer ter še dvakrat naslednji dan v mladinskem centru v središču mesta Zadar, kjer so med nastopi sedmih manjšinskih kulturnih skupin prejeli največji aplavz.

Povabilo je plesna skupina KD Gozdar iz Črna sprejela že v začetku letošnjega leta in dogodek uvrstila v letni program nastopov. Poleg intenzivnih vaj in priprav plesnega programa, ki so jih člani društva vestno in redno obiskovali, je bilo potrebno pripraviti in urediti še precej dokumentacije za prehod oseb in stvari čez mejo, drugih organizacijskih postopkov in seveda finančnih sredstev. To je urejal njihov predsednik Gorazd Mlinšek v koordinaciji s predsednico društva Lipa Zadar Darjo Jusup, našo rojakinjo iz družine Rebernik s Prevalj, 21. maja v dopoldanskih urah so črnjanski plesalci skupaj z županom Občine Črna Janezom Švabom stopili na avtobus, potem

V muzeju stekla, izkopanega na območju Zadra, stoji bronasti kip moškega iz 4. stoletja pred našim štetjem Apoksiomen, ki so ga našli v morju blizu Lošinja.

pa so se jim pridružili še ostali člani po krajih do Raven na Koroškem in se z zadnjim postankom v Sloven Gradcu odpeljali proti meji s Hrvaško. Po enournih formalnostih smo nadaljevali pot, zavedajoč se, kako hitro smo ob odprtih mejah držav Evropske skupnosti pozabili na morebitne zastoje in nevšečnosti na mejah. Ta ura nam je potem manjkala, pa smo kljub temu našli prireditveni prostor v Turnju in plesalci so bili v svojih nošah in punce sfrizirane še v pravem času za prvi nastop ob otvoritvi likovne razstave. Večer so popestrili še s plesom na prostem na obali, kjer so jim poleg Slovencev ploskali tudi turisti, ki so v tem času že bivali v obmorskih krajih.

Naslednji dan so nastopili v Mladinskem centru, kjer je sedem manjšinskih skupnosti, živečih v zadrski županiji (pri nas bi bil okraj), pripravilo vsak svojo stojnico z nacionalnimi specialitetami in kulturni program. S plesom Steljeraja so navdušili obiskovalce in poželi največji aplavz med nastopajočimi. Z zadovoljstvom je program spremljal tudi črnjanski župan Janez Švab, ki je zadrskemu slovenskemu društvu Lipa ponudil gostoljubje na kateri izmed prireditev v Črni na Koroškem, in seveda njihov predsednik Gorazd Mlinšek, ki je po zaključku prireditve izmenjal darila s predsednico društva Lipa Darjo Jusup (Rebernik). Po pokušini kulinarčnih specialitet manjšin iz zadrške županije nas je Darja popeljala po mestu,

Predsednica društva Lipa Darja Jusup in predsednik društva KD Gozdar Gorazd Mlinšek sta izmenjala darila

Ob bogato obloženi slovenski stojnici med člani društva Lipa stoji levo od predsednice Darje tajnica Slovenske izseljenske matice Vesna Vukšinič iz Ljubljane

kjer smo si ogledali izredno lepo urejen muzej steklenih predmetov, najdenih med izkopavanji v mestu Zadar, ter druge znamenitosti mesta, med njimi svetovno poznane morske orgle in solarno kopel na obali.

V ospredju levo Darja Jusup, predsednica društva Lipa Zadar, desno Janez Švab, župan Občine Črna na Koroškem

Zaključni del plesa Steljeraja

Ples parov

Ostala je še nedelja za prosto pohajkovanje po mestu in za pogumne prvo letošnje kopanje v morju ter proti večeru povratek domov.